

**UCHWAŁA NR XXVIII/185/2016
RADY GMINY KWILCZ**

z dnia 16 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kwilcz na lata 2016-2026”.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.)

**Rada Gminy Kwilcz
uchwała:**

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kwilcz na lata 2016 - 2026”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

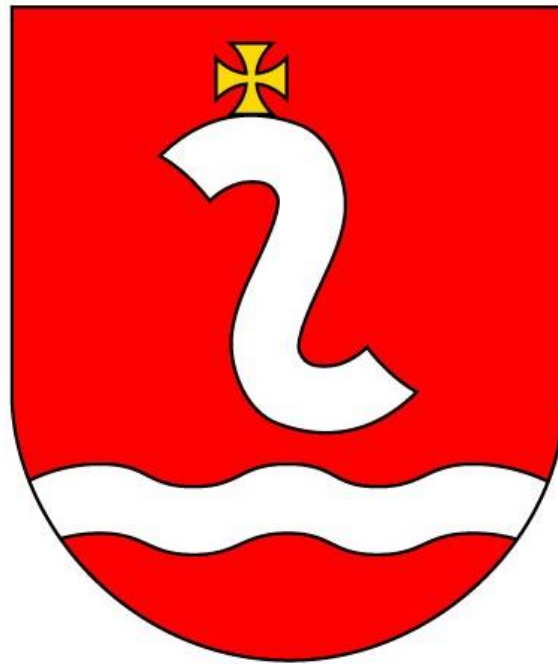
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kwilcz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodniczący Rady
Gminy**

Grzegorz Korpik

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KWILCZ NA LATA 2016 – 2026

**Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Urząd Gminy w Kwilczu**

Kwilcz 2016

Spis treści

Wstęp	3
1. Procedura tworzenia strategii	6
1.1. Podstawy prawne strategii	6
1.2. Powiązanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kwilcz z dokumentami strategicznymi	9
1.3. Proces wypracowania strategii	11
2. Charakterystyka Gminy Kwilcz	13
2.1. Położenie i rys historyczny	13
2.2 Uwarunkowania przyrodnicze	18
2.3 Uwarunkowania demograficzne	22
2.4 Przedsiębiorczość i organizacje pozarządowe	25
2.5 Uwarunkowania infrastrukturalne	29
2.6 Finanse lokalne	34
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Kwilcz	39
3.1. Bezrobocie	39
3.2. Uzależnienia oraz przemoc w rodzinie	42
3.3. Niepełnosprawność oraz osoby starsze	49
3.4. Wsparcie rodziny	50
3.5. Opieka zdrowotna	58
3.6. Edukacja i kultura	60
3.7. Wykluczenie społeczne	64
3.8. Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Kwilcz	68
4. Analiza SWOT	75
5. Misja i wizja strategii	77
6. Cele strategiczne oraz cele operacyjne	79
7. Finansowanie zadań	84
8. Proces wdrażania strategii	85
9. Monitoring i ewaluacja	86
Bibliografia.....	87
Spis tabel.....	89
Spis wykresów.....	90
Spis rysunków.....	90
Spis fotografii.....	90

Wstęp

Polityka społeczna to działania państwa oraz podmiotów publicznych oraz instytucji z wykorzystaniem sił społecznych, które zajmują się i są odpowiedzialne za kształtowanie warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich.

Polityka społeczna to działalność państwa, która poprzez kształtowanie warunków życia i pracy ludności oraz stosunków społecznych, ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, zaspokojenie nie tylko potrzeb egzystencjonalnych, ale również potrzeb wyższego rzędu i zapewnienie ładu społecznego. Nadrzędnym zadaniem jest troska o człowieka, o jego miejsce w społeczeństwie. Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez współdziałanie wielu polityk szczegółowych, jak: pomoc społeczna, ochrona zdrowia, polityka emerytalno – rentowa, rodziny, zatrudnienia, mieszkaniowa, oświatowa i socjalizacyjna.

Przedmiotem zainteresowań polityki społecznej są potrzeby, ich rodzaje i sposób oraz możliwości ich zaspokajania. Realizacja celu polityki społecznej odbywa się przy udziale rozwoju gospodarczego, poprawy jakości życia, poprawy stosunków międzyludzkich w skali międzynarodowej, krajowej oraz lokalnej z odniesieniem do nowej jakości życia społecznego.

Cele polityki społecznej to:

- bezpieczeństwo socjalne – zapewnienie dochodów i usług w sytuacji wystąpienia ryzyka socjalnego (bezrobocie, choroba, niepełnosprawność, starość, śmieć);
- inwestowanie w człowieka – poprzez tworzenie równych szans rozwoju, kształcenia, pracy;
- życie rodzinne – poczucie bezpieczeństwa w rodzinie, wychowanie, poprawne stosunki międzyludzkie, wartości, więzi uczuciowe – emocjonalne, wsparcie w poprawie funkcjonowania rodziny;
- pokój społeczny – stabilizacja życiowa, polityczna, tolerancja, współpraca w osiąganiu celów, akceptacja różnic, zaspokajanie potrzeb.

Powiązanie trzech dziedzin polityki społecznej tj. polityki zatrudnienia, polityki zabezpieczenia społecznego, polityki ochrony zdrowia sprawia, że są to dziedziny biorące udział w życiu każdego człowieka i nie da się ich oddzielić.

Zabezpieczenie społeczne – to system świadczeń, z których człowiek ma prawo lub możliwość korzystać na podstawie określonych przepisów. Należą do nich świadczenia pomocy społecznej, różnego rodzaju ubezpieczenia społeczne, ochrona zdrowia, rehabilitacja

osób niepełnosprawnych, świadczenia o charakterze zaopatrzeniowym.

Najistotniejsze dla polityki społecznej jest skonstruowanie zabezpieczenia społecznego tak, by zachowana została godność człowieka, zwłaszcza takiego człowieka, który wymaga wsparcia i aby zgodne było poczucie sprawiedliwości.

Udzielanie świadczeń pomocy społecznej, to wspieranie ludzi w trudnych sytuacjach życiowych, które nie są w stanie rozwiązać sami – realizacją tych świadczeń zajmują się: administracja rządowa i samorządowa przy udziale organizacji charytatywnych.

Problematyka pracy i zatrudnienia jest częścią ogólniejszych problemów społecznych i ekonomicznych, zajmuje się aspektami pracy związanymi z potrzebami człowieka – zajmuje się doradztwem dla młodzieży i rodziców w zakresie wyboru zawodu, w związku z optymalizacją wykorzystania siły roboczej. Rozwiązanie problemu bezrobocia jest zadaniem polityki ekonomicznej. Realizowane zadania, to: tworzenie nowych miejsc pracy, ochrona prawna przed utratą pracy, świadczenia socjalne, utrzymywanie zagrożonych zakładów pracy.

Polityka ochrony zdrowia obejmuje oddziaływanie na wszystkie czynniki bezpośrednie i pośrednie, które mają wpływ na stan zdrowia człowieka. Zatem polityka ochrony zdrowia obejmuje politykę kształtowania kultury zdrowotnej, politykę ochrony środowiska naturalnego, politykę bezpieczeństwa pracy i politykę ochrony konsumenta przed szkodliwymi składnikami żywności. Cele społeczne polityki zdrowotnej to zapewnienie wszystkim równych szans rozwoju i ochrony zdrowia, zapobiegania chorobom, zgonom, niepełnosprawnościom, troska o chorego i poszanowanie jego godności, dostęp do usług zdrowotnych i ich jakość.

Zadaniem polityki społecznej jest kształtowanie zasad podziału, regulowanie instytucjonalnej sfery społecznej, regulowanie systemów finansowo – ekonomicznych, czyli określenie sposobu wydawania pieniędzy publicznych tak, aby zaspokoić w sposób efektywny potrzeby jednostek i grup rozwiązując jednocześnie problemy społeczne. Określa również w sposób jasny kategorie osób uprawnionych do korzystania z systemu wsparcia.

Samorządy lokalne muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. Na poziomie zarządzania lokalnego w zakresie polityki społecznej podstawową rolę pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych, która określa cele strategiczne i działania przyczyniając się jednocześnie do rozwiązywania problemów społecznych i poprawy warunków życia mieszkańców, szczególnie tych, którzy zagrożeni są marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kwilcz została opracowana na lata 2016 – 2026, a w jej opracowaniu uczestniczyli między innymi przedstawiciele:

samorządu lokalnego, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu, oświaty, Policji, organizacji pozarządowych, pracownicy Urzędu Gminy w Kwilczu. Adresatami strategii są mieszkańcy Gminy Kwilcz, w tym szczególnie osoby samotne, ale także rodziny, wymagające pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.

I. Rozdział

Procedura tworzenia strategii

1.1. Podstawy prawne strategii

Jednym z instrumentów tworzenia spójności społecznej jest niewątpliwie przygotowywanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które należą do jednych z ważniejszych dokumentów odnoszących się do polityki społecznej. Dobrze przygotowane oraz wprowadzane strategie mają doprowadzić do rozwiązania kluczowych problemów społecznych na danym terytorium, tj. w gminie, w powiecie, czy województwie – w tym wypadku w Gminie Kwilcz.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026 tak, jak wiele innych dokumentów strategicznych opracowywanych na różnych szczeblach administracji publicznej, jest również dokumentem uregulowanym prawnie. Konieczność jej uchwalenia przez samorząd terytorialny wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930, z późn. zm.), które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Opracowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kwilcz na lata 2016-2026 opierano się na ważnych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi.

Wpływ na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają też inne akty prawne, takie jak:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r., poz. 814, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r., poz. 487, z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r., poz.

- 1518, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2016 r., poz. 169, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
  - ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r., poz. 224, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016 r., poz. 645, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r., Nr 43 poz. 225, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r., Nr 127 poz. 721, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 966, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2016 r., poz. 1610),
  - ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r., poz. 239, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r., poz. 575, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 581, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat (Dz. U. z 2016 r., poz. 157),
  - ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r., poz. 546, z późn. zm.),
  - ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 963, z późn. zm.),

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r., poz. 2082, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 r., poz. 162, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2016 r., poz. 380, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2016 r., poz. 599, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2016 r., poz. 785, z późn. zm.).

Ponadto, aktualnie jest wiele aktów prawnych, które regulują zadania szeroko pojętej pomocy społecznej, a także wielu innych dziedzin ze sfery społecznej takich jak np.: zdrowie, rynek pracy, sport, kultura, edukacja itd. Większość zadań realizowana jest przez samorządy terytorialne z dochodów własnych, subwencji oraz dotacji. Do realizacji zadań przewidziano też różne programy takie, jak:

- program pomocy państwa w zakresie dożywiania,
- program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności,
- krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- krajowy program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,
- krajowy plan działań na rzecz zatrudnienia.

Oprócz programów wynikających z przepisów ustawowych opracowano też szereg programów resortowych, których powodzenie jest możliwe przy zaangażowaniu władz lokalnych. Samorządy mają też obowiązek opracowywania własnych programów:

- program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ocena zasobów pomocy społecznej – gminny program wspierania rodziny,
- program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- program wspierania rodziny,
- program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- program przeciwdziałania narkomanii.

Wielkość i różnorodność programów kierowanych do społeczności lokalnych wymaga sprawnej koordynacji. Wydaje się więc, że takim naturalnym narzędziem do realizacji tych celów może być także strategia rozwiązywania problemów społecznych.

1.2. Powiązanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kwilcz z dokumentami strategicznymi.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kwilcz na lata 2016 – 2026 jest zgodna z innymi dokumentami strategicznymi, które regulują politykę społeczną na szczeblu powiatowym, wojewódzkim oraz krajowym.

Na poziomie krajowym nadrzędnym dokumentem strategicznym jest Strategia Rozwoju Kraju 2020 wskazująca obszary Polski, w których panują najgorsze warunki pod względem zagrożenia wykluczeniem społecznym. Zazwyczaj są to obszary występujące na pograniczu województw, oddalone od głównych ośrodków metropolitalnych. Na obszarach takich dostęp do usług publicznych jest często utrudniony. W strategii zwrócono również uwagę na wprowadzenie jednolitych zasad dotyczących: administracji, zwiększenia poziomu zatrudnienia, poprawy bezpieczeństwa, aktywizacji oraz włączenia do życia społecznego osób z kręgu zagrożenia wykluczeniem społecznym lub osób wykluczonych, a także zmniejszenia poziomu ubóstwa [Strategia Rozwoju Kraju 2020].

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 ukierunkowana jest głównie na takie cele strategiczne, jak: wzrost zatrudnienia, wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli. Wskazuje się również na konieczność dostosowania oferty edukacyjnej, oferowanej przez szkoły do potrzeb rynku pracy oraz większą współpracę pomiędzy absolwentami szkół a pracodawcami (zwiększenie dostępności oferowanych staży zawodowych), zapewnienia kompetentnej i odpowiednio licznej obsady kadrowej powiatowych urzędów pracy, wspieranie osób niepełnosprawnych w znalezieniu pracy oraz tych, które opuszczają więzienia [Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020].

W Strategii Rozwoju Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 wyróżniono następujące cele priorytetowe:

- Wielkopolska równych szans i możliwości
- Zdrowi Wielkopolanie
- Bezpieczna Wielkopolska (Bezpieczeństwo Publiczne i Socjalne)
- Wielkopolska Obywatelska
- Samorząd Województwa Wielkopolskiego Partnerem, Doradcą i Konsultantem lokalnych podmiotów polityki społecznej.

Strategia kierowana jest do następujących grup docelowych: dzieci i młodzież, osób starszych, osób z ograniczeniami sprawności, osób z kręgu wysokiego ryzyka socjalnego [Strategia Rozwoju Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2020].

W Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Międzychodzkiem na lata 2016 – 2030 wyodrębniono cztery cele główne:

1. Profesjonalny system wsparcia rodziny i dziecka oparty na partnerstwie i współpracy (pomoc rodzinom w ich właściwym funkcjonowaniu, pomoc w realizacji programu usamodzielnienia wychowankom pieczy zastępczej pochodzącym z Powiatu Międzychodzkiego).
2. Zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, rehabilitacji i edukacji poprzez usuwanie barier i ich aktywizację oraz zwiększenie świadomości społeczeństwa o prawach, potrzebach i wartościach osób niepełnosprawnych (rozwój możliwości uczenia się i rozwoju każdego niepełnosprawnego dziecka w integracyjnej grupie przedszkolnej i klasie szkolnej, zniesienie barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej, rozwój bazy rehabilitacyjnej i opieki zdrowotnej skierowanej do osób niepełnosprawnych, stworzenie możliwości pracy dla osób niepełnosprawnych w każdej gminie powiatu międzychodzkiego, organizacja systemu działań wspierających osoby niepełnosprawne i ich opiekunów, rozwój systemu działań społecznych i organizacyjnych umożliwiających osobom niepełnosprawnym rozwój osobisty oraz aktywny udział w życiu społeczności lokalnej).
3. Propagowanie profilaktyki w zakresie ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa publicznego (propagowanie zdrowego stylu życia, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w społeczności lokalnej).
4. Spójny powiązany ze sobą sposób współdziałania w obszarze polityki społecznej (bieżąca i ścisła współpraca z organami rządowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi).

1.3. Proces wypracowania strategii

Podczas procesu tworzenia strategii zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie trzech zasadniczych zasad postępowania takich, jak:

- konsensusu społeczności lokalnej, co do przyjętych celów i zadań strategicznych;
- jasnego oraz czytelnego zdefiniowania problemu społecznego wraz z określeniem warunków i możliwości do jego rozwiązania;
- uczestnictwa w procesie planowania strategicznego wsparcia eksperckiego.

Pierwsza z powyższych zasad wymagała włączenia do prac nad strategią przedstawicieli lokalnej społeczności, którzy reprezentują różne środowiska i grupy interesów. Było to potrzebne z uwagi na to, że dobrze skonstruowana strategia musi określać formy i środki współpracy różnych podmiotów i środowisk na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a także zapewnić spójność między poszczególnymi organizacjami odpowiedzialnymi za rozwiązywanie kwestii społecznych.

W związku z koniecznością opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kwilcz na lata 2016 – 2026 Wójt Gminy Kwilcz zaprosił przedstawicieli lokalnej społeczności do udziału w pracach Zespołu ds. opracowania w/w dokumentu. Następnie odbyło się spotkanie robocze podczas którego została omówiona koncepcja strategii oraz metody zebrania i przygotowania potrzebnego materiału.

Skład Zespołu ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kwilcz na lata 2016 – 2026:

- Halina Sierszulska – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu;
- Grzegorz Korpik - Przewodniczący Rady Gminy Kwilcz;
- Martin Halasz – Radny Rady Gminy Kwilcz;
- Monika Berbeka – Prezes PZERI Koło Nr 1 w Kwilczu;
- Iwona Olejnik – Kierownik WTZ w Kwilczu;
- Krystyna Dorsz – Prezes Diakonijnej Spółki Zatrudnienia w Kwilczu;
- Monika Mendel – Pełnomocnik ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Przemocy i Narkomanii;
- Anna Frajtag – Inspektor – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu;

- Waldemar Rymarski – Asystent Zespołu ds. Profilaktyki Społecznej Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji w Międzychodzie;
- Olga Lehmann – Pedagog szkolny w Zespole Szkół w Kwilczu.

Podstawą do sporządzenia diagnozy sytuacji społecznej były informacje, materiały, sprawozdania i analizy statystyczne gromadzone oraz opracowywane przez instytucje działające na terenie Gminy Kwilcz, m.in. przez Urząd Gminy w Kwilczu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu, Komisariat Policji w Sierakowie, Zespół Szkół w Kwilczu, Szkołę Podstawową w Luboszu, Przychodnię Lekarską „SIMED” w Kwilczu, Diakonijną Spółkę Zatrudnienia w Kwilczu, Powiatowy Urząd Pracy w Międzychodzie i Komendę Powiatową Policji w Międzychodzie.

Wypracowany dotychczas model pracy i kreowania polityki społecznej na terenie Gminy Kwilcz pozwala na ukierunkowanie działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców we wszystkich sferach życia społecznego takich, jak: edukacja, opieka zdrowotna, aktywność społeczna, aktywizacja zawodowa, sytuacja mieszkaniowa, integracja środowiska - ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych i niepełnosprawnych. Tak więc działania powinny być podejmowane zgodnie z występującymi potrzebami z uwzględnieniem obowiązujących norm i przepisów prawa.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kwilcz na lata 2016 – 2026 przedstawia aktualną sytuację społeczną gminy, formułuje cele oraz wskazuje kierunki działań mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców – zwłaszcza tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Strategia ma służyć, jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, które pozwalają na rozszerzenie i wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań stwarzających poczucie bezpieczeństwa naszych mieszkańców.

II. Rozdział

Charakterystyka Gminy Kwilcz

2.1 Położenie i rys historyczny

Źródło: Opracowanie własne

Nazwa Kwilcz bierze swoje pochodzenie od strumienia Kwilcz, a ten od szumu – kwilenia wody lub kwilenia ptaków. Do drugiej połowy XIV wieku teren Gminy Kwilcz prawdopodobnie porastała puszcza, która była miejscem stopniowej kolonizacji już od XII wieku. Już wtedy istniał szlak z Poznania do Międzychodu i Kostrzyna i przy tym właśnie ruchliwym szlaku powstały pierwsze osady dzisiejszej Gminy Kwilcz. Pierwsze wzmianki o osadzie np. o Miłostowie oraz Wituchowie pochodzą z XIII wieku. Przewaga wiosek kwileckich należała do miejscowego rycerstwa. Dokumenty, dotyczące samej miejscowości Kwilcz pochodzą z roku 1388, Lubosz – 1379 roku, Prusim — 1386, Kurnatowice — 1391 roku, Orzeszkowo — 1393 roku, Niemierzewo — 1398 roku, Rozbitek — 1399 roku, Chudobczyc — 1417 roku, Chorzewa — 1423 roku, Mościejewo — 1419 roku. Pozostałe miejscowości powstały dużo później – w XVI — XIX wieku. Były zakładane przez kalwińskich oraz luterańskich osadników olenderskich. XIV i XV -wieczna kolonizacja prowadzona była z inicjatywy przedstawicieli dwóch rodów rycerskich: Nałęczów i Szreniawitów. Szreniawici utrzymali się na ziemiach kwileckich do XX wieku, natomiast Nałęczowie do początku XVIII wieku.

Ziemia kwilecka w drugiej połowie XVI wieku była bardzo ważnym ośrodkiem reformacji. W 1577 roku kościół kwilecki został przemianowany na zbiór protestancki. Został odzyskany ponownie przez katolików w 1643 roku. W latach 1870 – 1914 nastąpił szybki rozwój gospodarczy ziem kwileckich z uwagi na ich korzystne położenie przy jednym

z ważniejszych szlaków drogowych i kolejowych. Poziom życia mieszkańców gminy oraz

kultura rolna były na dużo wyższym poziomie niż na pozostałych ziemiach polskich. Majątki ziemskie prowadziły nowoczesną gospodarkę hodowlaną i rolną.

Gmina Kwilcz i jej historia związane są z rodem Kwileckich, który zamieszkiwał te ziemie przez około 650 lat. Jego przedstawiciele pełnili wiele ważnych funkcji zarówno w województwie poznańskim jak i państwowych: Franciszek Antoni Kwilecki, żyjący w latach 1725 – 1794 był marszałkiem Trybunału Koronnego, zwolennikiem Konstytucji 3 Maja oraz konfederatem barskim. Stefan Kwilecki (1839 – 1900) był działaczem gospodarczym i politycznym oraz uczestniczył w powstaniu styczniowym. W kartach historii zapisał się również Jan Wilhelm Kassysz, żyjący w latach 1787 – 1848, kaznodzieja kalwiński oraz proboszcz parafii kalwińskiej w Orzeszkowie. Miejscowość Orzeszkowo była znaczącym ośrodkiem kalwinizmu. Znajdował się tam kościół ewangelicko – reformowany zboru kalwińskiego. Obok drogi krajowej nr 24 znajduje się cmentarz kalwiński, powstały na początku XIX wieku, zamieniony w 1986 roku na lapidarium. Jednym z najokazalszych nagrobków jest obelisk Jana Wilhelma Kassysza mający około 4 metrów wysokości.

Fot. 1. Kościół kalwiński i obelisk J. W. Kassysza w Orzeszkowie
Źródło: www.kwilcz.pl

Na początku XIX w. zbudowano nowy trakt komunikacyjny łączący Berlin, Kostrzyn,

Skwierzynę, Pniewy i Poznań, który spowodował duże ożywienie gospodarcze zarówno Kwilcza, jak i okolicznych miejscowości. Powstała tu między innymi jedna z pierwszych cukrowni w kraju. W 1888 roku zbudowano także linię kolejową, która łączyła Poznań, Rokietnicę oraz Pniewy z Kwilczem i Międzychodem. W Powstaniu Wielkopolskim zawiązał się w Kwilczu oddział powstańczy pod nazwą „drużyna wolności”. Gmina Kwilcz w obecnych granicach została utworzona 1 stycznia 1973 roku.

Gmina Kwilcz podzielona jest pomiędzy trzy parafie rzymskokatolickie: w Kwilczu p.w. św. Michała Archanioła, w Luboszu p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny oraz w Mościejewie p.w. Matki Bożej Częstochowskiej. Jednym z najcenniejszych zabytków gminy jest właśnie kościół znajdujący się w Kwilczu, który powstał w latach 1766 – 1781. Kościół zbudowany jest w stylu klasycystycznym z wieżą z hełmem w kształcie obelisku. Przy kościele znajduje się figura Matki Boskiej z 1790 roku oraz późnobarokowe kaplice z 1780 – 1790 roku.

Fot. 2. Kościół p. w. św. Michała Archanioła w Kwilczu
Źródło: www.kwilcz.pl

Fot. 3. Kościół p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Luboszu
Źródło: www.kwilcz.pl

Na uwagę zasługuje również Pałac Kwileckich powstały w roku 1830 z rozpościerającym się wokół parkiem, w którym znaleźć można wartościowy i bogaty drzewostan. Obok Pałacu znajdują się także dwie oficyny z drugiej połowy XVIII w., zabudowania folwarczne oraz czworaki z XIX w.

Fot. 4. Pałac Kwileckich
Źródło: www.kwilcz.pl

W miejscowości Rozbitek znajduje się okazały neogotycki pałac wraz z dużym zespołem folwarcznym. Przed pałacem znajduje się jedna z największych w Polsce alei platanowych (około 80 sztuk).

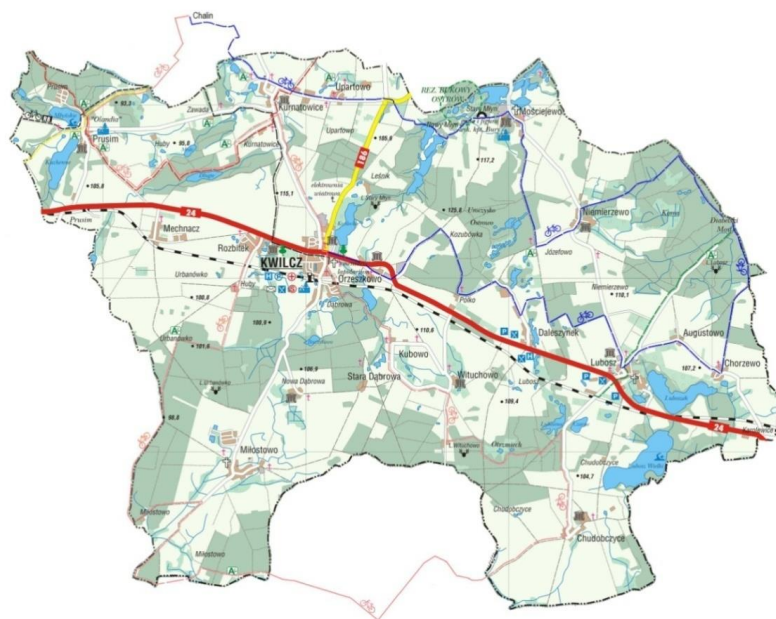

Fot. 5. Pałac oraz aleja platanów w Rozbitku
Źródło: www.kwilcz.pl

2.2 Uwarunkowania przyrodnicze

Gmina Kwilcz obfituje w wiele atrakcji przyrodniczych. Lasy porastające teren gminy stanowią 30% całego obszaru. Dominującymi gatunkami są drzewostany mieszane i iglaste, takie jak: sosny, graby, dęby, olchy i brzozy. Z uwagi na to, gmina jest miejscem z wieloma tradycjami łowieckimi. Lasy północnej części gminy leżą w obrębie Sierakowskiego Parku Krajobrazowego. Są to lasy z siedliskami grądowymi, buczynami i łągami olsowo – jesionowymi oraz borami sosnowymi. Lasy w środkowej i południowej części gminy są lasami różnowiekowymi mieszanymi z siedliskami buczyn niżowych i grądów. Ponadto występują tutaj liczne zadrzewienia wśród pól i łąk w postaci olch, lipa drobnolistna, topoli, jesionów, grabów i dębów. Doliny strumyków oraz podmokłe łągi porośnięte są natomiast olszyną, wierzbą wiciową, topolą białą i purpurową. Poszczególne miejscowości Gminy Kwilcz rozrzucone są pomiędzy morenowymi dolinami jezior, a łagodnymi zboczami morenowych wzgórz oraz na śródleśnych polanach. Najwyżej położone miejsca w gminie znajdują się na wysokości 126 m n.p.m., a najniżej — 56 m n.p.m. Prawie 60% powierzchni gminy zajmują użytki rolne. Na terenie gminy dominują gleby słabe i bardzo słabe (V i VI klasy) oraz gleby średnie (III i IV klasa), żyznych gleby występują rzadko (I i II klasa).

Rysunek 3. Gmina Kwilcz

Źródło: www.kwilcz.pl

Gmina znajduje się na terenie Sierakowskiego Parku Krajobrazowego (ok. 6400 ha), chroniącego polodowcowy krajobraz z wieloma wydzmami, rynnymi jeziornymi, dolinami rzek, morenowymi pagórkami oraz kompleksami leśnymi. Park ten został utworzony w 1991 r. dla ochrony krajobrazu polodowcowego o rzeźbie urozmaiconej wzgórzami morenowymi i wydzmami z licznymi jeziorami, dolinami rzek i lasami wartościowymi przyrodniczo. Obszar Parku Krajobrazowego zajmuje tereny na północ od drogi krajowej nr 24. W pobliżu znajdują się Puszcza Notecka i Pszczewski Park Krajobrazowy.

Na północ od drogi krajowej nr 24 znajduje się także obszar specjalnej ochrony ptaków puszcza notecka PLB300015, który wyznaczony został na podstawie Dyrektywy „Ptasiej” 79/409/EWG rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. W granicach administracyjnych gminy Kwilcz jego powierzchnia zajmuje 6695,40 ha. Puszcza Notecka jest zwartym kompleksem leśnym leżącym między rzekami Warty i Noteci, obejmującym regiony: leszczyński, pilski, gorzowski i poznański. Obszar ten został wyznaczony w celu ochrony ptaków związanych z siedliskami wodno – błotnymi i leśnymi głównie w okresie lęgowym. W obszarze tym występuje 30 gatunków lęgowych ptaków z Załącznika I dyrektywy Ptasiej oraz 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Do gatunków

występujących na tym obszarze zaliczyć można: kanię czarną, kanię rudą, bielika, podgorzałkę, bąka, trzmielojada, puchacza, rybołowa, nurogęś, żurawia, bociana czarnego oraz gągoła.

Do jednej z najładniejszych dolin zaliczyć można Dolinę Potoku Kwileckiego wraz ze stawami. Pozostałością po lądolodzie są również liczne głązy narzutowe. W 1987 roku w Kubowie wykopano głąz o obwodzie 9 m, który jest jednym z największych w Wielkopolsce. W 1992 r. przetransportowano go i umieszczono w punkcie widokowym Sośnia – Upartowo na tzw. „Górę Głazów”.

Tereny gminy Kwilcz przynależą również do Pojezierza Międzychodzko – Sierakowskiego, które jest najbardziej lesistym fragmentem Wielkopolski. Najwyższym wzniesieniem Pojezierza jest wzgórze na północny – zachód (okolice Pólka) o wysokości 126 m n.p.m.

W okolicach Jeziora Ostrowo, niedaleko miejscowości Pólko, w Leśnictwie Stary Młyn znajduje się Rezerwat Bukowy Ostrów utworzony w 2006 r., chroniący las bukowy. Znajdujące się tam głązy narzutowe oraz wiekowe drzewa, które zostały uznane za pomniki przyrody. Rezerwat ten zajmuje powierzchnię 77,92 ha i znajduje się tam zróżnicowany kompleks roślinności bagiennej, wodnej i leśnej (buczyny).

Gmina Kwilcz leży w klimacie umiarkowanym, będącym pod wpływem wzajemnego oddziaływania powietrza kontynentalnego oraz morskiego, co skutkuje zmiennymi stanami pogody. Najczęściej napływającym powietrzem, jest powietrze znad północnego Atlantyku, gdzie latem jest ono chłodne wraz ze znacznym zachmurzeniem i opadami atmosferycznymi, a zimą powodujące ocieplenie i odwilż. Ogromny wpływ na zróżnicowane warunki miejscowego klimatu ma rzeźba i ukształtowanie terenu gminy. Wychłodzone powietrze spływa dolinami oraz rynnami polodowcowymi, często również jest to miejsce stagnacji mas powietrza oraz mgieł. Takie ukształtowanie terenu jest wynikiem działalności lądolodu skandynawskiego, procesów erozyjnych oraz denudacyjnych powodując, iż rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona.

Obszar gminy należy do zlewni rzeki Warty oraz Obry. Większość terenu odwadniana jest przez strumienie płynące na północ do Warty. Na terenie gminy występuje 14 jezior o powierzchni powyżej 1 ha, które są cennym zasobem przyrodniczym (tab.1). Ogółem wody stanowią 3,38 % powierzchni gminy.

Tabela 1. Jeziora na terenie Gminy Kwilcz

Nazwa jeziora	Powierzchnia (ha)	Wysokość n.p.m.
---------------	-------------------	-----------------

Lubosz Wielki	95	94,3
Luboszek	58	94,6
Kuchenne	33	52,7
Młyńskie	18	52,0
Długie	12	86,2
Obierznie	11	95,0
Jeziro k. Daleszynka	10	95,0
Czarne	5	95,0
Burzykowo	4	95,0
Małe	4	100,0
Ostrowo	4	98,0
Jeziro k. Józefowa	3	90,2
Jeziro k. Mechnacza	2	95,0

Źródło: Włodzimierz Łęcki, Gmina Kwilcz – Krótka Monografia Krajoznawcza U. G. Kwilcz 1998.

W gminie Kwilcz czynne są dwa ogólnodostępne kąpieliska: nad Jeziorem Kwileckim z plażą w Orzeszkowie oraz nad Jeziorem Młyńskim w Prusimiu.

Z uwagi na dużą atrakcyjność turystyczną gminy i walory przyrodnicze na jej obszarze znajduje się wiele gospodarstw agroturystycznych, a także: „Olandia Kraina Wypoczynku i Konferencji”, Baza Harcerska w Prusimiu, Dom Wczasowy „Babie Lato” w Prusimiu, domki holenderskie oraz Ośrodek Wypoczynkowy R.S.P.R. Poznań również w Prusimiu.

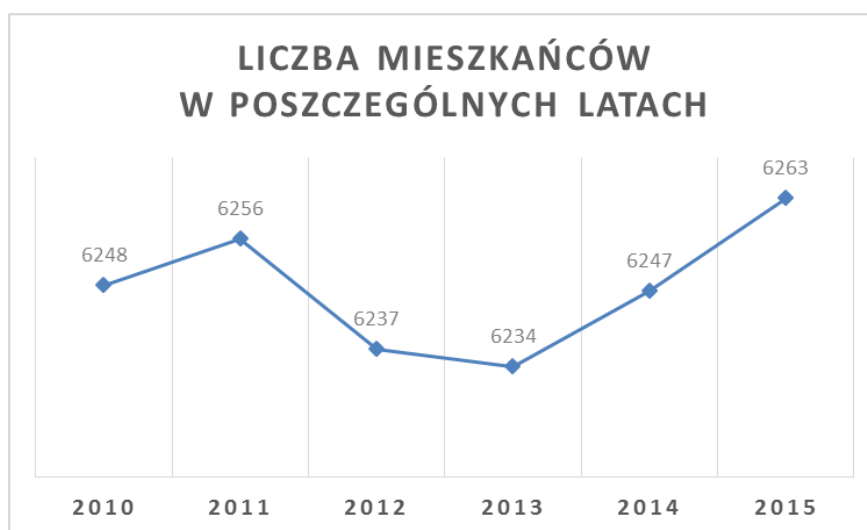
Gmina posiada także wiele ciekawych i urozmaiconych szlaków turystycznych: pieszych i rowerowych. Jednym z najładniejszych Sierakowsko – Kwileckich szlaków pieszych jest zielony szlak turystyczny o długości 17,7 km, który prowadzi z Lubosza nad jezioro Białokoskie (poza granicami gminy) do Chrzypiska Wielkiego. Przez Prusim przebiega szlak żółty łączący Kamionnę z Ławicą i Zatomem Starym o długości 13,0 km. Szlak czarny (2,6 km) przebiega z Kwilcza do lasu pod Kurnatowicami i dalej do Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Chalinie (8,0 km). Do atrakcyjnych tras rowerowych przebiegających przez Gminę Kwilcz należy „Szlak Stu Jezior” przebiegający przez Prusim i Chalin. Na terenie Sierakowskiego Parku Krajobrazowego w granicach powiatu międzychodzkiego przebiega również Szlak Powstań Narodowych 1769-1919. Szlak ten zaprojektowany został w formie 3 pętli: sierakowskiej, międzychodzkiej i kwileckiej. W terenie przebieg szlaku oznaczono za pomocą znaku rowerka i skrzyżowanych szabel.

W 2016 r. gmina Kwilcz opracowała dwie pętle rowerowe oraz koncepcję wizualizacji

przebiegu tych tras. Kwilecka Pętla Północna przebiega przez: Kwilcz – Daleszynek – Lubosz – Chorzewo – Mościewo – Kurnatowice – Kwilcz i ma długość 38 km. Pętla południowa również o długości 38 km przebiega przez: Kwilcz – Kubowo – Chudobczyce – Linie – Rozbitek – Kwilcz.

2.3 Uwarunkowania demograficzne

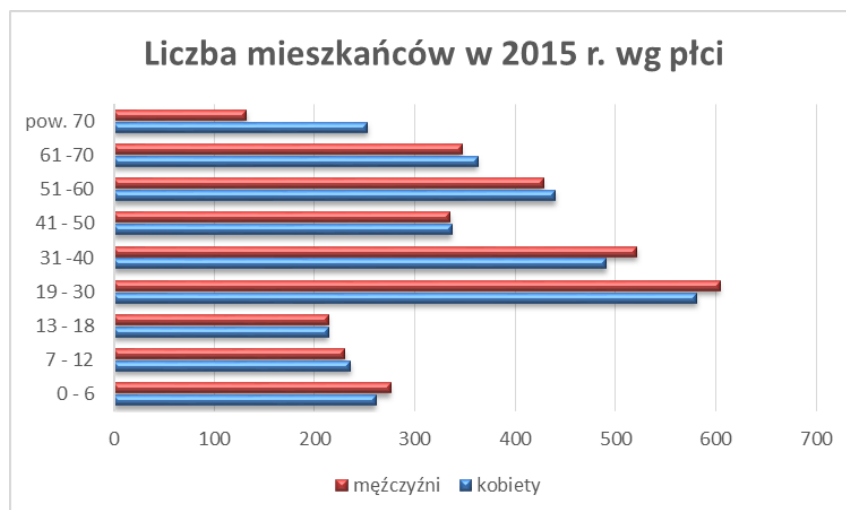
Gmina Kwilcz w latach 2010 – 2011 oraz 2014 - 2015 charakteryzowała się wzrostem liczby mieszkańców. Na przestrzeni badanych lat nastąpił wzrost liczby ludności o 15 osób (wykres 1). W roku 2012 oraz 2013 nastąpił wyraźny spadek liczby ludności łącznie o 22 osoby. Wiąże się to odpływem ludności z gminy i z ujemnym saldem migracji.

Wykres 1.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Kwilczu

Na wykresie 2 została przedstawiona liczba mieszkańców w podziale na poszczególne grupy wiekowe oraz płeć. Można zauważyć, że największa liczba osób występuje w przedziale wiekowym między 19 – 30 oraz 31 – 40 rokiem życia. Przedstawiona struktura wskazuje, iż jest to społeczeństwo starzejące się. Widoczne są dwie tendencje – rodzi się więcej chłopców oraz w wieku 19 – 40 lat przeważają mężczyźni, natomiast w starszych rocznikach przeważają kobiety. Można również zauważyć dwa wyże – koło 55 oraz 19 roku życia, ponieważ pierwszy wyże jest następstwem drugiego. W gminie Kwilcz w 2015 roku współczynnik feminizacji wynosił 100, co świadczy o takiej samej liczbie kobiet i mężczyzn.

Wykres 2.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Kwilczu

Tabela 2. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wiekowych w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wiek przedprodukcyjny	K	692	680	667	656	651	660
	M	682	705	690	678	681	674
Wiek produkcyjny	K	1898	1889	1875	1868	1842	1834
	M	2231	2215	2193	2193	2197	2175
Wiek poprodukcyjny	K	539	568	601	625	651	664
	M	212	232	247	262	292	316

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W tabeli 2 została przedstawiona struktura ludności wg ekonomicznych grup wiekowych. Dominującą grupą jest ludność w wieku produkcyjnym. Również duży udział ma ludność w wieku przedprodukcyjnym. W wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym widać przewagę liczebności mężczyzn. Na przestrzeni badanych lat widać wyraźny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, a wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Odnotowuje się również wysokie wskaźniki obciążenia demograficznego (tabela 3) w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (73,5 os.) oraz ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (57,7 os.). Na przestrzeni badanych lat widoczny jest także wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wzrost o 6,2 os.). Oznacza to, że gminę zamieszkuje społeczeństwo starzejące się, co niekorzystnie może wpływać na sytuację na rynku pracy oraz w instytucjach społecznych (np. przepełnione ośrodki zdrowia, zbyt mała liczba dzieci w placówkach szkolnych).

Tabela 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	51,5	53,2	54,2	54,7	56,3	57,7
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	54,7	57,8	62,5	66,5	70,8	73,5
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	18,2	19,5	20,8	21,8	23,3	24,4

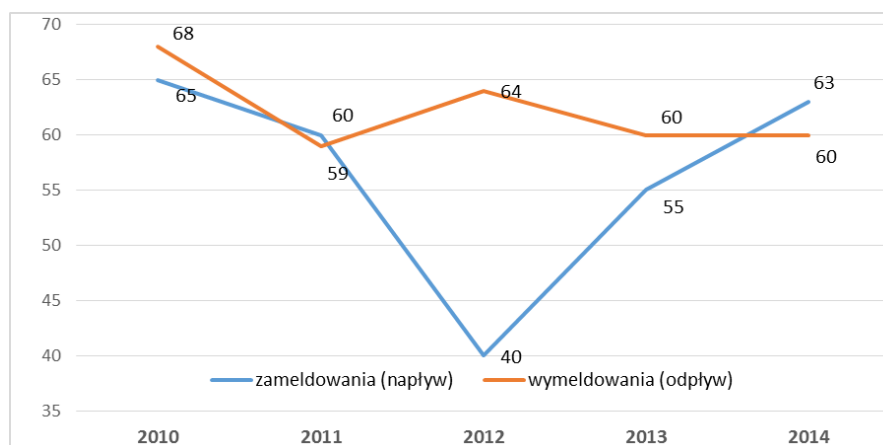
Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Przyrost naturalny w Gminie Kwilcz w latach 2010 – 2015 był dodatni (tabela 4). Najwyższy przyrost zanotowano w 2011 roku – 34 osoby. Oznacza to, iż występowały duże dodatnie różnice pomiędzy liczbą urodzeń a liczbą zgonów. W latach 2013 – 2015 można zauważyć znaczny spadek przyrostu naturalnego.

Tabela 4. Przyrost naturalny w latach 2010 – 2015.

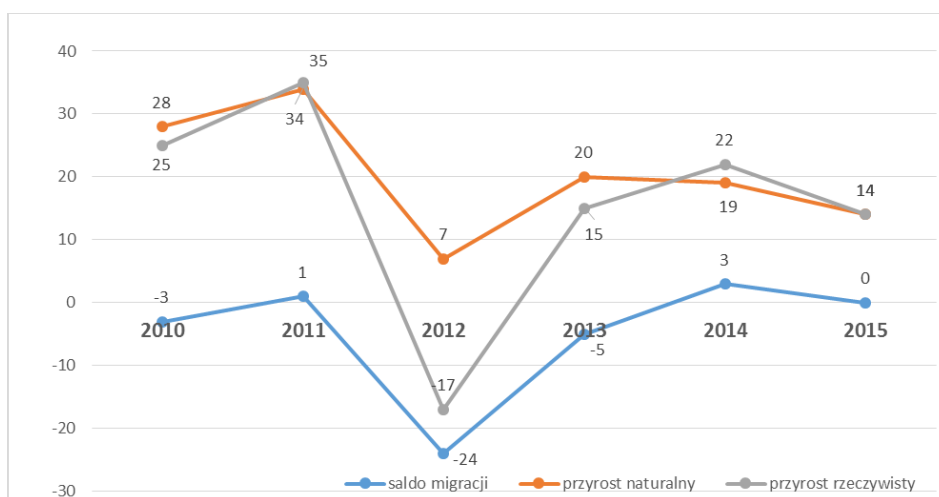
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe	80	83	65	71	76	83
Zgony ogółem	52	49	58	51	57	69
Przyrost naturalny	28	34	7	20	19	14

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Wykres 3.

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Dane dotyczące migracji zewnętrznych zostały przedstawione na wykresie 3. Za wyjątkiem roku 2011 oraz 2014, gdzie nieznacznie więcej było zameldowań niż wymeldowań, to w pozostałym okresie saldo migracji było ujemne. Od roku 2012 widać wyraźny wzrost liczby zameldowań w gminie Kwilcz. Oznaczać to może, iż gmina staje się coraz bardziej atrakcyjnym miejscem do zamieszkania.

Wykres 4.

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Znając przyrost naturalny oraz saldo migracji można wyznaczyć przyrost rzeczywisty. Poza rokiem 2012, w którym odnotowano ujemny przyrost rzeczywisty i wynosił -17 (wykres 4), to w pozostałym okresie był dodatni. Najwyższy przyrost rzeczywisty zanotowano w 2011 roku i wynosił 35. W analizowanym okresie największy wpływ na przyrost rzeczywisty ma przyrost naturalny.

2.4 Przedsiębiorczość i organizacje pozarządowe

Położenie Gminy zapewnia korzystne warunki dla rozwoju działalności gospodarczej, zwłaszcza w zakresie obsługi ruchu kołowego, odbywającego się na drodze krajowej nr 24, rozwoju usług turystycznych w związku z wysokimi walorami przyrodniczymi Sierakowskiego Parku Krajobrazowego, a także przemysłu drzewno – tartacznego, z uwagi na dużą lesistość w gminie. Duża zasobność w kruszce sprzyja również przemysłowi wydobywczemu.

W gminie Kwilcz oprócz zakładów produkcyjnych istnieje również kilkanaście zakładów rzemieślniczych. Zajmują się między innymi dekarstwem, blacharstwem, konfekcją drzewa, naprawą pojazdów. Największe zakłady produkcyjne reprezentują:

- Transport Ciężarowy S.C. Orzechowski i Perz,
- „TERMIK” – instalatorstwo elektryczne
- Firma Usługowo – Transportowa Jarosław Woźniak

- „ROSANEX” – sadzonki kwiatów i krzewów,
- SCALIO Sp. z o.o. – usługi budowlane Wojciech Gomułka,
- „MASY – TRANS” – firma usługowo – transportowa,
- Zakład Produkcyjno – Handlowy „JUWAX”,
- „Ściskpol” – wyroby metalowe,
- TECH – EXIM – producent kontenerów stalowych,
- AGRO Niemierzewo – skup oraz sprzedaż zbóż,
- USBUD Marian Szudra – przedsiębiorstwo budowlane,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Budowlane „ZETBEER” – przemysł drzewny.

Tabela 5. Podmioty wg grup rodzajów działalności w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	83	69	70	68	79	92
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	75	75	76	78	78	83
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	51	51	52	53	52	56

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W tabeli 5 przedstawiono podmioty wg grup rodzajów działalności. Na przestrzeni analizowanych lat można zauważyć wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności. W stosunku do 2010 roku nastąpił wzrost o 8. Wzrosła również ilość nowo zarejestrowanych podmiotów (w stosunku do 2010 roku o 9).

Tabela 6. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	467	470	479	492	495	524
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	18	19	22	20	21
Przemysł i budownictwo	112	110	111	109	108	121
Pozostała działalność	339	342	349	361	367	382

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W Gminie Kwilcz w latach 2010 – 2015 odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 57 (tabela 6). W podziale na podstawowe sektory najwięcej podmiotów zajmuje się pozostałą działalnością – 382 podmioty, w której zaklasyfikowane są między innymi usługi, następnie przemysłem i budownictwem – 121 podmiotów. Najmniejsza liczba

podmiotów występuje w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 21 podmiotów, jednak w analizie tej nie zostali ujęci rolnicy indywidualni, którzy stanowią przeważającą część podmiotów.

W podziale na poszczególne sekcje PKD (tabela 7) w sektorze publicznym największa ilość podmiotów zajmuje się edukacją – 6, natomiast w sektorze prywatnym handlem hurtowym i detalicznym: naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 118 podmiotów oraz budownictwo – 74, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości – 57 i transport i gospodarka magazynowa – 55 podmiotów.

Tabela 7. Podmioty gospodarcze w poszczególnych sekcjach PKD 2007 w 2015 roku.

Wyszczególnienie	Sektor publiczny	Sektor prywatny
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A)	0	21
Górnictwo i wydobywanie (B)	0	0
Przetwórstwo przemysłowe (C)	0	45
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (D)	0	1
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (E)	1	0
Budownictwo (F)	0	74
Handel hurtowy i detaliczny: naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	0	118
Transport i gospodarka magazynowa (H)	0	55
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I)	0	10
Informacja i komunikacja (J)	0	7
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	0	6
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (L)	3	57
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	0	24
Działalność w zakresie usług, administrowania i działalność wspierająca (N)	0	14
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O)	2	11
Edukacja (P)	6	2
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	1	13
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R)	2	5
Pozostała działalność	0	45

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Za działalność pożytku publicznego uznaje się działalność społecznie użyteczną, prowadzoną przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych. Organizacjami pozarządowymi są niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w tym fundacje i stowarzyszenia. Organizacje pozarządowe nie działają w celu osiągnięcia zysku.

W społeczeństwach demokratycznych organizacje pozarządowe są idealną bazą dla rozwoju społeczności lokalnych, gdyż skupiają one osoby najbardziej zaangażowane i wrażliwe na sprawy społeczne danego środowiska. Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie obliguje jednostki samorządu terytorialnego do tworzenia programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Ma to na celu wspieranie organizacji w realizacji ważnych społecznie celów.

W gminie Kwilcz działają 32 organizacje pozarządowe. Należą do nich między innymi: Stowarzyszenie Integracyjne Wspólnoty „BARKA”, Stowarzyszenie Dla Ludzi i Środowiska w Kwilczu, Gminny Klub Sportowy „Rzemieślnik” Kwilcz oraz Klub Sportowy „Zieloni” Lubosz, Chór Parafialny im. św. Cecylii przy parafii pw. św. Michała Archanioła w Kwilczu, Fundacja „Olendrzy dla Polski”, Ochotnicze Straże Pożarne w sołectwach, Koła Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenie Kulturalne „Stara Szkoła 19”, Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „TĘCZA”, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło nr 1 w Kwilczu. W tabeli 8 przedstawione zostały wskaźniki dotyczące fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Na przestrzeni lat wskaźnik wzrastał z 5,44 w 2010 roku do 5,54 w 2015 roku. Nowych fundacji, stowarzyszeń i organizacji corocznie przybywało średnio o ok. 2.

Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	5,44	5,57	5,58	5,73	5,70	5,54
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje	3	2	0	2	0	2

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W gminie Kwilcz organizacjom i stowarzyszeniom, na bieżącą działalność w ramach konkursów na realizację określonych zadań przyznawane są dotacje z Urzędu Gminy. Jest to kwota ok. 90 tys. zł. W roku 2015 odbył się jeden konkurs z zakresu: wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, sportu, turystyki, rekreacji oraz innych aktywnych form spędzania wolnego czasu wśród mieszkańców Gminy Kwilcz w zakresie szkolenia zawodników oraz zaplecza kadry gminy w wybranych klubach sportowych Gminy Kwilcz – w oparciu o istniejącą bazę sportową. Złożono również 1 ofertę w trybie art. 19a z pominięciem otwartego konkursu ofert, dotyczącą wspierania i upowszechniania kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – Kompleksowa organizacja imprezy środowiskowo – kulturalnej w plenerze pod nazwą: „Czerwcówka” w Luboszu. W 2016 roku

ogłoszono dodatkowo 4 konkursy na łączną kwotę 8.200,00 zł dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym oraz działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka

2.5 Uwarunkowania infrastrukturalne

Sieć komunikacyjną w gminie Kwilcz stanowią drogi krajowe, wojewódzkie oraz powiatowe i gminne. Przez obszar gminy przechodzi droga krajowa nr 24 relacji Pniewy – Skwierzyna. Droga ta przecina gminę ze wschodu na zachód i przebiega przez dwa główne obszary zabudowane, takie jak: Kwilcz i Lubosz. Droga krajowa łączy się z drogą wojewódzką nr 186 relacji Kwilcz – Dobrojewo – Wróblewo.

Rys. 5. Sieć dróg w gminie Kwilcz

Źródło: www.kwilcz.pl

Komunikacja kolejowa w gminie jest zawieszona, dlatego transport zbiorowy odbywa się komunikacją autobusową oraz busami. Ze względu na to, iż Gmina znajduje się na trasie przelotowej relacji Poznań – Gorzów Wielkopolski komunikacja autobusowa drogą krajową nr

24 jest bardzo rozwinięta, natomiast w sołectwach oddalonych od drogi krajowej oraz powiatowej jest problem z przemieszczaniem się komunikacją autobusową.

Tabela 9. Sieć wodociągowa w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (os.)	5564	5601	5590	5604	5637	5661
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	730	745	750	757	762	782
Woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam ³)	191,0	184,5	176,0	195,7	198,7	241,7
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	60,9	63,4	63,4	63,7	64,4	64,4
Odsetek ludności obsługiwanej (%)	89,05	89,53	89,63	89,89	90,24	90,39

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W tabeli 9 przedstawiona została sieć wodociągowa w gminie Kwilcz. W latach 2010 – 2015 wzrastała systematycznie liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej (z 5564 osób w 2010 roku do 5661 osób w 2015 roku), a także długość sieci rozdzielczej z 60,9 km do 64,4 km. Gmina w większości jest zwodociągowana, o czym świadczy odsetek ludności obsługiwanej, który w 2015 roku wyniósł 90,39 %. W 2015 nastąpił znaczny przyrost przyłączy do sieci, co świadczy o rozbudowie Gminy.

W 2015 roku znacząco wzrosła również liczba przyłączy oraz ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej o 392 osoby (tabela 10). Jest to spowodowane skanalizowaniem miejscowości Mechnacz oraz przyłączeniem nowo wybudowanych budynków. Długość sieci kanalizacyjnej na przestrzeni 5 lat wzrosła o 6,8 km oraz o 142 przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Pomimo rozbudowy sieci nadal prawie połowa gminy nie jest jeszcze skanalizowana. Liczba odprowadzonych ścieków od 2010 roku spadała aż do 2013 roku, a potem nieznacznie wzrosła. W porównaniu z 2010 rokiem wzrosła o 8 dam³. W gminie Kwilcz zlokalizowane są dwie oczyszczalnie ścieków: w Kwilczu i w Luboszu. Miejscowości, które nie są zwodociągowane zazwyczaj odprowadzają ścieki do indywidualnych zbiorników bezodpływowych. Na terenie gminy działają również

przydomowe oczyszczalnie ścieków, jednak ich ilość jest niewielka – ok. 20 sztuk (dane z Urzędu gminy w Kwilczu).

Od 2013 roku w związku z Ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, na samorządach spoczął również obowiązek odbierania od indywidualnych mieszkańców gminy nieczystości stałych. W gminie Kwilcz firmą odbierającą nieczystości stałe wyłonioną w drodze przetargu jest Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych TRANS – KOM Sp. z o.o. z Poznania. Odpady powstałe w przedsiębiorstwach są odbierane przez podmioty wpisane do rejestru działalności regulowanej. W 2015 roku rozszerzono również o obowiązek odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno – wypoczynkowe tzw. domków letniskowych. Dwa razy do roku od mieszkańców Gminy odbierane są również odpady wielkogabarytowe oraz elektrośmieci, a w sezonie od wiosny do jesieni odpady biodegradowalne. Na terenie gminy Kwilcz działa również Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany na terenie Zakładu Obsługi Mienia Samorządowego. Właśnie tam mieszkańcy gminy mogą codziennie samodzielnie wywozić odpady, powstałe z selektywnej zbiórki, jak i odpady wielkogabarytowe oraz odpady budowlane.

Tabela 10. Sieć kanalizacyjna w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (os.)	3155	3225	3232	3262	3294	3686
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	435	450	455	462	466	577
Ścieki odprowadzone (dam ³)	160	165	148	131	150	168
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	20,3	24,3	24,3	24,5	24,6	27,1
Odsetek ludności obsługiwanej (%)	50,50	51,55	51,82	52,33	52,73	58,85

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Przez powiat międzychodzki przebiega gazociąg Jamał – Europa zachodnia, a także gazociąg z Płocka, do którego pod koniec lat dziewięćdziesiątych dobudowano rozgałęzienie w miejscowości Miłostowo w gminie Kwilcz. Dzięki temu miejscowości takie jak Sieraków oraz wieś Grobia posiadają doprowadzenie gazu (gazociągiem średniego ciśnienia). Pozostali

mieszkańcy gminy mają podłączone instalacje gazu typu propan – butan. Część z mieszkańców posiada przyłącza gazowe do sieci, co zostało przedstawione w tabeli 11. Odsetek ludności obsługiwanej stanowi 5,73 % ogółu ludności zamieszkującej gminę Kwilcz. W porównaniu z 2010 rokiem liczba ta podwoiła się (wzrosła o 3,31 %). Na przełomie lat 2013-2014 nastąpił znaczący wzrost zużycia gazu na ogrzewanie mieszkań (o 164,2 tys. m³). Od 2010 roku podwoiła się również liczba ludności korzystającej z sieci gazowej oraz liczba czynnych przyłączy do sieci gazowej.

Tabela 11. Sieć gazowa w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność korzystająca (os.)	151	183	200	210	279	359
Czynne przyłącza prowadzące do budynków ogółem (szt.)	29	37	47	50	58	68
Zużycie gazu (tys. m ³)	271,1	247,3	170,1	158,3	265,8	305,9
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań (tys. m ³)	33,7	44,4	52,9	78,7	243,0	280,5
Długość czynnej sieci (km)	32,22	32,22	32,22	32,22	34,06	34,06
Odsetek ludności obsługiwanej (%)	2,42	2,92	3,21	3,37	4,47	5,73

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Na terenie gminy Kwilcz znajdują się dwa kościoły: w Kwilczu oraz Luboszu oraz trzy apteki: dwie w Kwilczu i jedna w Luboszu. W Kwilczu jest również przedszkole, Zespół Szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum), druga szkoła podstawowa mieści się w Luboszu wraz z oddziałem przedszkolnym. W Szkole Podstawowej w Kwilczu znajduje się również oddział przedszkolny. W miejscowości Kwilcz działa także Przychodnia Lekarska SIMED.

Tabela 12. Wskaźniki infrastruktury społecznej w 2011 i 2015 roku.

Liczba ludności przypadająca na:	2011	2015
1 aptekę ogólnodostępną	3145	2088
1 zakład opieki zdrowotnej	3145	6263

1 bibliotekę	3145	3132
Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 os. (m ²)	23,1	25,3

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

Ważnym aspektem, przy ocenie stanu infrastruktury społecznej w gminie, są wskaźniki dotyczące tego obszaru, które zostały przedstawione w tabeli 12. Do porównania przyjęto lata 2011 i 2015. W porównaniu z 2011 rokiem zmalała liczba osób przypadająca na jedną aptekę ogólnodostępną oraz na jedną bibliotekę. Wzrosła natomiast liczba ludności przypadająca na jeden zakład opieki zdrowotnej. Jest to spowodowane likwidacją ośrodka zdrowia w Luboszu. Wzrosła również przeciętna powierzchnia użytkowa, przypadająca na jednego mieszkańca – o 2,2 m³.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe w latach 2013 - 2015.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Liczba mieszkań komunalnych	12	12	12
Liczba osób oczekujących na lokal z zasobów komunalnych	13	19	7
Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	2	2	2
Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne	11	10	12
Liczba dłużników czynszowych	1	1	1
Liczba spraw przekazanych do eksmisji	1	1	1
Liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	0	0	2

Źródło: Opracowano na podstawie: Dane Urzędu Gminy w Kwilczu

Mieszkalnictwo jest istotnym elementem zarówno polityki gospodarczej, jak i polityki społecznej. Kluczowym zadaniem polityki mieszkaniowej jest tworzenie sprzyjających warunków do najmu lub nabycia mieszkań przez obywateli. Jednocześnie należy zagwarantować dostępność i właściwą jakość zasobów mieszkaniowych. Właściwie prowadzona polityka mieszkaniowa pozwala zapewnić mieszkania dla obywateli cechujące się niewielkim kosztem utrzymania dla osób w ciężkiej ekonomicznie sytuacji życiowej oraz o godziwym standardzie i niewielkich kosztach utrzymania najuboższym obywatelom lokalnej społeczności. Poza tym należy zapewnić potrzeby mieszkaniowe następującym grupom społecznym: osoby niepełnosprawne i starsze oraz matki samotnie wychowujące dzieci.

Tabela 13 przedstawia zasoby mieszkaniowe w latach 2013 - 2015 w gminie Kwilcz.

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż liczba mieszkań komunalnych oraz lokali socjalnych pozostała bez zmian – kolejno: 12 oraz 2 mieszkania. Natomiast liczba osób oczekujących na lokal z zasobów komunalnych nieznacznie wzrosła i w 2015 roku wyniosła 12 osób. Bez zmian pozostała także liczba dłużników czynszowych – 1 osoba oraz liczba spraw przekazanych do eksmisji. W 2015 roku powstały 2 mieszkania przystosowane do osób niepełnosprawnych (posiadające podjazd).

2.6. Finanse lokalne

Finanse pełnią istotną funkcję, bowiem w bezpośredni sposób oddziałują na skalę realizowanych inwestycji w gminach, a także przyczyniają się do pozycji konkurencyjnej jednostki administracyjnej oraz możliwości finansowania i zabezpieczenia środków na cele socjalne.

Tabela 14. Części budżetowe gminy Kwilcz w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w tys. zł						
Dochody ogółem	15.092,65	16.416,04	17.794,02	20.549,31	20.229,78	23.684,46
Wydatki ogółem	17.712,26	16.042,85	17.286,71	19.253,61	20.483,90	20.041,39
Wynik ogółem	-2.619,61	373,19	507,31	1.295,70	-254,12	3.643,07
1. Część operacyjna						
Dochody bieżące	14.981,58	15.564,25	16.844,26	18.257,07	19.502,16	20.098,53
Wydatki bieżące	15.070,43	14.942,53	16.009,33	17.105,66	18.083,73	18.212,80
Wynik operacyjny	-88,85	621,72	834,93	1.151,41	1.418,43	1.885,73
2. Część inwestycyjno - kapitałowa						
Dochody majątkowe	111,07	851,79	949,76	2.292,24	727,62	3.585,93
Wydatki majątkowe	2.641,83	1.100,32	1.277,38	2.147,95	2.400,16	1.828,59
Wynik majątkowy	-2.469,07	-2.207,78	-327,62	144,29	-1.672,54	1.757,34

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W tabeli 14 zostały przedstawione części budżetowe w poszczególnych latach. W gminie Kwilcz dochody ogółem w przeważającym okresie przewyższały wydatki ogółem. Największy wynik ujemny wystąpił w roku 2010 (-2.619 tys. zł), dając deficyt, a najwyższy w roku 2015 (3.643,07 tys. zł), dając nadwyżkę budżetową. Gminę charakteryzuje także wzrost

na przestrzeni lat, zarówno wydatków ogółem, jak i dochodów ogółem. W części operacyjnej przedstawione zostały dochody oraz wydatki bieżące, a na ich podstawie został obliczony wynik operacyjny. Gmina Kwilcz charakteryzowała się we wszystkich latach dodatnim wynikiem operacyjnym, z wyjątkiem 2010 roku, gdzie wystąpił ujemny wynik operacyjny i wynosił -88,85 tys. zł. Deficyt oznacza, że gminne wydatki przekroczyły możliwości finansowe. Od 2011 roku wynik operacyjny systematycznie wzrastał i w 2015 roku wyniósł 1.885,73 tys. zł. Dodatkowo wyniki operacyjne (nadwyżki) dają gminie możliwość zrealizowania nowych inwestycji majątkowych w sposób bezpośredni – przeznaczając pieniądze na inwestycje i pośredni – spłacając zaciągnięte wcześniej zobowiązania na przedsięwzięcia.

W części inwestycyjno – kapitałowej zaprezentowano dane dotyczące dochodów i wydatków majątkowych oraz wynik majątkowy. W gminie Kwilcz dochody i wydatki majątkowe spadały i wzrastały w kolejnych latach, natomiast wynik majątkowy tylko w 2013 i 2015 roku był dodatni i wynosił kolejno: 144,29 tys. zł i 1.757,34 zł. Najmniejszy wynik majątkowy zanotowano w roku 2010, wynoszący -2.469,07 tys. zł.

Tabela 15. Wskaźniki budżetowe, wskaźniki na 1 mieszkańca w latach 2010 – 2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	37,07	37,22	40,44	44,87	44,62	52,22
Udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem	-0,59	3,79	4,69	5,60	7,01	7,96
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	14,91	6,86	7,39	11,16	11,72	9,12
Wskaźnik „samofinansowania” (udział nadwyżki operacyjnej i dochodów majątkowych w wydatkach majątkowych)	0,84	133,92	139,71	160,32	89,41	299,23
Wskaźnik dochodów bieżących w dochodach ogółem	99,26	94,81	94,66	88,84	96,40	84,86
Dochody ogółem na 1 mieszkańca (zł)	2.420,25	2.619,86	2.826,24	3.262,31	3.215,16	3.752,29
Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca (zł)	422,83	175,88	204,81	344,55	384,21	291,97
Nadwyżka operacyjna na 1 mieszkańca	-14,46	101,27	133,87	1.816,10	227,06	301,09

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W tabeli 15 przedstawione zostały wskaźniki budżetowe oraz wskaźniki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010 – 2015. Udział dochodów własnych

w dochodach ogółem na przestrzeni analizowanych lat systematycznie wzrastał z 37,07% do 52,22%. Świadczy to o coraz wyższej samodzielności finansowej gminy. Kolejnym wskaźnikiem jest udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem. Tutaj również we wszystkich latach jej udział systematycznie wzrastał. Oznacza to, iż gmina realizuje więcej inwestycji niż w poprzednich latach. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem spadał i wzrastał. Najwyższy udział zanotowano w 2010 roku i wynosił 14,91%, a najniższy w kolejnym roku (2011) wynoszący 6,86%. Spadek taki oznacza mniejsze możliwości inwestycyjne. W porównaniu z rokiem 2010 wskaźnik samofinansowania wzrastał bardzo znacząco. Najwyższy wzrost zanotowano pomiędzy rokiem 2014 a 2015. Wyjątek stanowi rok 2014, w którym zanotowano spadek do 89,41%. Świadczy to o realizowanych inwestycjach na niskim poziomie w stosunku do własnych możliwości. Najwyższa wartość tego wskaźnika wystąpiła w roku 2015 – 299,23% i może świadczyć o zarówno małym stopniu realizowanych inwestycji, ale również o mniejszym ryzyku utraty płynności finansowej z uwagi na nadmierne koszty obsługi zadłużenia. Wskaźnik dochodów bieżących w dochodach ogółem we wszystkich analizowanych latach jest dość wysoki. Najwyższy wystąpił w 2010 roku (99,26%), co świadczy o jej wysokiej płynności. W dalszej części tabeli przedstawiono wskaźniki w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Dochody ogółem na 1 mieszkańca we wszystkich analizowanych latach systematycznie wzrastały, w 2015 roku wynosiły 3.752,29 zł. Nieznaczny spadek nastąpił w roku 2014 w stosunku do 2013 roku. Różnica wynosiła 47,15 zł. Największe wydatki majątkowe na jednego mieszkańca występowały w roku 2010 - 422,83 zł. Nadwyżka operacyjna na jednego mieszkańca wzrastała i malała na przestrzeni analizowanych lat. Najwyższa nadwyżka wystąpiła w 2013 roku (1.816,10 zł). W 2010 roku wystąpiła ujemna nadwyżka (deficyt) i wynosił -14,46 zł.

Tabela 16. Świadczenia, zasiłki i dodatki wypłacone w Gminie Kwilcz w latach 2012 – 2015.

Wyszczególnienie		2012	2013	2014	2015
Świadczenia rodzinne	Ogółem	2.293494,40	2.341308,40	2.259161,60	2.491535,20
	Zlecone	2.293494,40	2.341308,40	2.259161,60	2.491535,20
	Dofinansowane	-	-	-	-
	Własne	-	-	-	-

Zasiłki celowe i pomoc w naturze	Ogółem	152.980,29	255.965,48	158.976,01	104.788,23
	Zlecone	-	-	-	-
	Dofinansowane	32.069,00	43.050,00	45.570,38	22.269,81
	Własne	120.911,29	212.915,48	113.405,63	82.518,42
Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	Ogółem	87.903,48	86.813,26	91.033,13	91.380,38
	Zlecone	-	-	4.097,61	4.421,60
	Dofinansowane	-	-	-	-
	Własne	87.903,48	86.813,26	86.935,52	86,958,78
Zasiłki stałe	Ogółem	81.251,20	87.059	104.147,43	96.607,34
	Zlecone	-	-	-	-
	Dofinansowane	70.918,10	71.853,00	86.767,54	79.426,00
	Własne	10.333,10	15.226,09	17.379,89	17.181,34
Dożywianie	Ogółem	84.405,45	80.315,05	63.345,42	46.081,19
	Zlecone	-	-	-	-
	Dofinansowane	50.605,45	47.400,00	36.000,00	23.700,00
	Własne	33.800,00	32.915,05	27.345,42	22.381,19
Świadczenia pielęgnacyjne	Ogółem	33.400,00	59.800,00	89.800,00	1.000,00
	Zlecone	33.400,00	59.800,00	89.800,00	1.000,00
	Dofinansowane	-	-	-	-
	Własne	-	-	-	-
Stypendia	Ogółem	38.328,40	46.149,00	46.410,00	47.470,00
	Zlecone	-	-	-	-
	Dofinansowane	29.436,00	36.919,00	37.128,00	37.128,00
	Własne	8.892,40	9.230,00	9.282,00	10.342,00

Źródło: Opracowano na podstawie: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu

W tabeli 16 zostały przedstawione środki finansowe, które zostały wypłacone z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu. Są to świadczenia rodzinne, zasiłki celowe i pomoc w naturze, dodatki mieszkaniowe i energetyczne, zasiłki stałe, dożywianie, świadczenia pielęgnacyjne oraz stypendia. Największą liczbę środków wydatkowano na świadczenia rodzinne – w 2015 roku było to blisko 2,5 mln zł. Jest to zadanie zlecone więc środki finansowe w całości pochodziły z budżetu państwa. Zasiłki celowe, które wypłacono w 2015 roku wyniosły najmniej w ciągu analizowanych lat (104.788,23 zł), z czego

dofinansowanie z budżetu państwa wyniosło 22.269,81 zł, co stanowi 21,25%. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne są w niewielkiej części dofinansowane z budżetu (4,84%) i w 2015 roku wynosiły 91.380,38 zł. Zasiłki stałe w 82,21% dofinansowane są z budżetu i na przestrzeni analizowanych lat wzrosły z 81.251,20 zł w 2012 roku do 96.607,34 zł w 2015 roku. Dożywianie jest dofinansowane w ponad 50% i systematycznie malało do 2015 roku. Odwrotna sytuacja – wzrost wypłacanych środków nastąpił w przypadku stypendiów, które były dofinansowane z budżetu państwa w 2015 roku w wysokości 37.128,00 zł (78,21%), a z gminnego budżetu w wysokości 10.342,00 zł. W wypłacanych świadczeniach pielęgnacyjnych nastąpił znaczny spadek (o blisko 80 tys. zł) i wyniosły w 2015 roku 1.000,00 zł.

Świadczenia wychowawcze wypłacone od 1 kwietnia 2016 r. wg stanu na dzień 31 października 2016 roku wyniosły 2.863.647,80 zł.

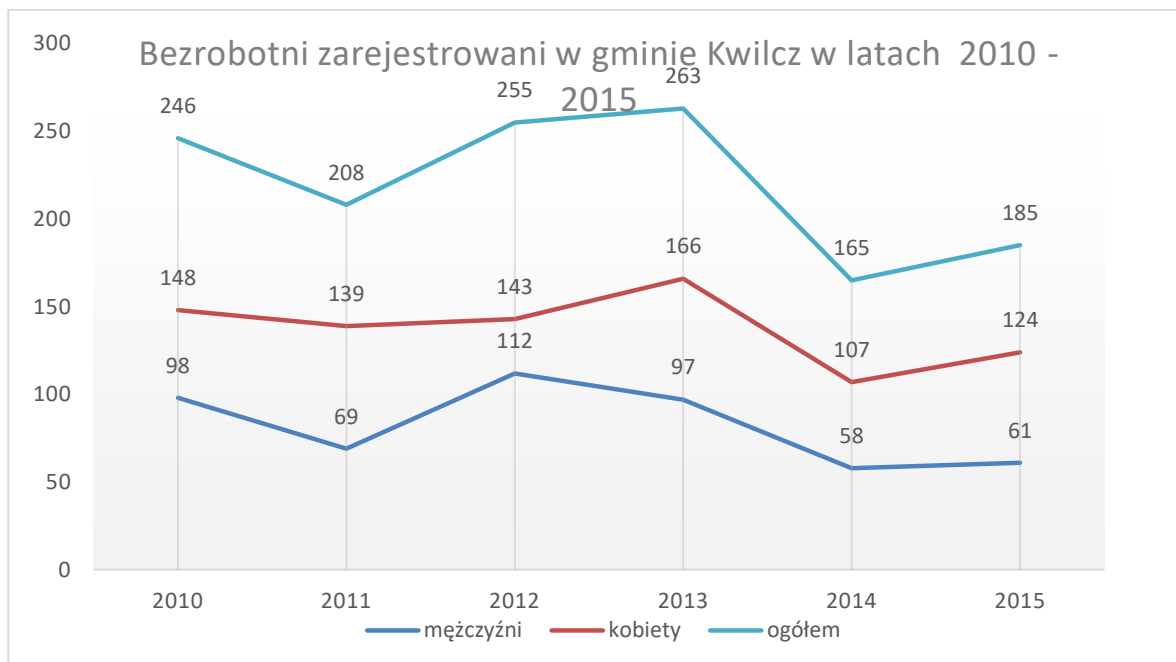
III. Rozdział

Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Kwilcz

3.1. Bezrobocie

Na wykresie dotyczącym bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Kwilcz można zauważyć spadek osób bezrobotnych. Widoczna jest również przewaga bezrobotnych kobiet

nad mężczyznami, co może być spowodowane charakterem przedsiębiorstw, zlokalizowanych w gminie i powiecie, które w większości zatrudniają mężczyzn. Od roku 2013 roku spadała liczba osób bezrobotnych, natomiast od 2011 roku do 2013 roku można zauważyć jej wzrost (wykres 5). W 2015 roku mężczyzn bezrobotnych w powiecie było 61, natomiast kobiet 124.

Wykres 5.

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W poniższej tabeli (tabela 17) przedstawiona została liczba osób bezrobotnych w podziale na wiek oraz wykształcenie. W latach 2013 - 2015 najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25 – 34 lat. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej. W 2015 roku najwięcej bezrobotnych osób posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe (74 osoby), natomiast najmniej średnie ogólnokształcące (11 osób) oraz wyższe (12 osób).

Tabela 17. Osoby bezrobotne w podziale na grupy wiekowe oraz wykształcenie w latach 2010 – 2015

Wyszczególnienie		2013	2014	2015
Wiek	18 – 24	64	35	39
	25 – 34	70	48	57
	35 – 44	48	20	29
	45 – 54	43	33	28
	55 – 59	25	19	23

	60 i więcej	13	10	9
Wykształcenie	Wyższe	15	9	12
	Policealne i średnie zawodowe	61	32	35
	Średnie ogólnokształcące	15	6	11
	Zasadnicze zawodowe	81	56	53
	Gimnazjalne i poniżej	91	62	74

Źródło: Opracowano na podstawie: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Międzychodzie

Najliczniejszą grupę osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie międzychodzkiem wg kategoryzacji Powiatowego Urzędu Pracy w Międzychodzie według stanu na koniec 2015 roku stanowili:

- sprzedawcy sklepowi (ekspedienci),
- kucharze,
- gospodarze budynków.

W tych samych grupach odnotowano największy napływ osób bezrobotnych w 2015 roku. Największy wskaźnik długotrwałego bezrobocia w 2015 roku w powiecie odnotowano w grupie zawodów: archiwiści i muzealnicy, a najmniejszy w grupie zawodów: recepcjoniści hotelowi. Zawód deficytowy jest to zawód, na który jest wyższe zapotrzebowanie na rynku pracy niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie. W grupie zawodów deficytowych znajdują się: operatorzy urządzeń do produkcji wyrobów szklanych i ceramicznych, kontrolerzy (sterowniczych) procesów przemysłowych gdzie indziej niesklasyfikowanych oraz kierowcy - operatorzy wózków jezdniowych. Zawód nadwyżkowy to zawód, dla którego liczba ofert pracy jest niższa niż liczba bezrobotnych. W rankingu grup zawodów nadwyżkowych dominują: rolnicy produkcji roślinnej i zwierzęcej, technicy nauk fizycznych i technicznych gdzie indziej niesklasyfikowani, robotnicy wykonujący prace proste w budownictwie drogowym, wodnym i pokrewni oraz barmani [Monitoring Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych w powiecie międzychodzkiem za 2015 rok].

Wśród osób w wieku produkcyjnym bezrobotni w gminie Kwilcz w 2015 roku stanowili 4,6% (tabela 18). W porównaniu z 2010 rokiem wielkość ta obniżyła się o 1,2%. Udział ten porównano z powiatem międzychodzkiem, gdzie udział osób bezrobotnych w 2015 roku był niższy i wyniósł 3,7%.

Tabela 18. Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (%) w gminie Kwilcz i powiecie

międzychodzkiem w latach 2010 – 2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
powiat międzychodzki	4,9	5,0	6,4	6,2	4,2	3,7
Gmina Kwilcz	6,0	5,1	6,3	6,5	4,1	4,6

Źródło: Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS

W gminie Kwilcz działają dwie organizacje pozarządowe wspierające osoby bezrobotne. Są to Centra Integracji Społecznej w Kwilczu i Chudobczycach. Centrum Integracji Społecznej jest to instytucja, która przede wszystkim ma charakter edukacyjny, a jednym z jej elementów jest praca dla uczestników w ramach działalności handlowej, wytwórczej oraz usługowej. Uczestnicy kursu mają możliwość skorzystania z dodatkowej oferty, takiej jak: prawo do świadczeń integracyjnych, różnorodnych kursów, szkoleń zawodowych oraz staży. Środki na finansowanie Centrów pochodzą z dotacji, pochodzącej z budżetu gminy z dochodów własnych, środków Unii Europejskiej, a także środków pozyskanych z własnej działalności wytwórczej, usługowej i handlowej.

Zajęcia zaoferowane dla uczestników Centrum mają ich przygotować do podjęcia w przyszłości pracy na wolnym rynku, co ma się przyczynić w realny sposób do zmniejszenia bezrobocia oraz podniesienia jakości życia osób objętych programem. Osoby uczestniczące w zajęciach otrzymują comiesięcznie świadczenie – zasiłek reintegracyjny w wysokości 80% zasiłku przysługującego osobie bezrobotnej. Aby go otrzymać trzeba uczestniczyć we wszystkich zajęciach.

3.2. Uzależnienia oraz przemoc w rodzinie

Nie da się ukryć, iż przemoc jest zjawiskiem coraz częściej występującym w środowiskach społecznych. Prawie każdego dnia jesteśmy świadkami przemocy, jego ofiarami lub obserwatorami zachowań demonstrujących czyjaś władzę, przewagę, czy siłę która wywołuje cierpienie innych - albo wprost przeciwnie - działania manifestujące czyjaś bezsilność, potrzebę uwagi, sprawiając ból, poniżając, czy zmuszając do uległości

i szukania pomocy. Niemal codziennie media donoszą o dzieciach maltretowanych przez swoich rodziców - albo ich partnerów, porzuconych noworodkach, o maluchach umierających w skutek pobicia lub zaniedbania, czy aktach przemocy na tle seksualnym. Mimo, że przemoc czy agresja jako forma zachowań społecznych istniała od zarania dziejów we wszystkich religiach i kulturach, to właśnie teraz obserwujemy zjawisko swoistego rozkwitu, eskalacji przemocy, a jednocześnie wzrastającego nią zainteresowania naukowców, a także osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy [Stanek 2014, s. 19].

Dla lepszego rozpoznawania zjawiska przemocy w rodzinie potrzebne jest jej zdefiniowanie. W wielu przypadkach przejawy są tak jednoznaczne, że nie zostawiają żadnych wątpliwości, natomiast w innych – bardziej złożonych - konieczne jest określenie jasnych kryteriów oceny.

W najbardziej ogólnym ujęciu „przemoc w rodzinie obejmuje wszelkie odmiany złego traktowania tych członków rodziny, którzy nie są w stanie skutecznie się bronić” [Sasal 2006, s. 19].

Przemoc w rodzinie to również:

- działanie lub zaniechanie podjęte w obrębie rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym;
- wykorzystanie istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi siły albo władzy;
- godzące w ich prawa i dobra osobiste, a zwłaszcza życie i zdrowie (tj. psychiczne, czy fizyczne);
- powodujące u nich cierpienie lub szkodę [Sasal 2006, s. 19-20].

W literaturze przedmiotu przemoc jest jednak najczęściej definiowana jako: „wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w osobistą wolność jednostki lub przyczyniające się do fizycznej lub psychicznej szkody osoby, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji” - jest to ujęcie obejmujące zarówno intencjonalność zachowania sprawcy, jak i fizyczne i psychiczne skutki przemocy [Pawlas-Czyż 2007, s.122].

Zakres i charakter działań objętych przez instytucje pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie określony jest przede wszystkim w przepisach Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.) oraz Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), która definiuje przemoc w rodzinie jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny

w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą” [Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, art. 2, ust. 2)].

Przemoc w rodzinie może mieć różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów np.:

- przemoc fizyczna – to wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, jak np.: szczypanie, kopanie, policzkowanie, obezwładnianie, popychanie duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, użycie broni, oblewanie wrzątkiem albo substancjami żrącymi [Sasal 2006, s.28-29]. To także różnego rodzaju zakazy np.: opuszczania domu, mówienia, chodzenia [Stanek 2014, s. 26];
- przemoc psychiczna – to każde zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w ofierze strachu oraz pozbawianie jej poczucia bezpieczeństwa oraz kontroli nad własnym życiem [Stanek 2014, s. 28]. To przykładowo: wyśmiewanie, upokarzanie, poniżanie, zawstydzanie, kontrolowanie, krytykowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, szantażowanie, stosowanie gróźb, narzucanie własnych poglądów [Sasal 2006, s. 29];
- przemoc seksualna – to wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy np.: seksu z osobami trzecimi, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, sadystycznych form współżycia oraz krytykowanie zachowań seksualnych [Sasal 2006, s. 29]. Ten rodzaj przemocy obejmuje m.in.: zmuszanie do prostytucji, oglądania pornografii lub przyglądania się stosunkom seksualnym [Stanek 2014, s. 29];
- przemoc ekonomiczna – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy np.: poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów oraz zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka, czy uniemożliwianie pracy [Sasal 2006, s. 29];
- zaniedbanie – stałe niezaspokajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych [Sasal 2006, s. 29].

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które – choć odwieczne – dopiero od kilkunastu lat istnieje w świadomości społecznej w naszym kraju i jest przedmiotem celowych i skoordynowanych działań zaradczych. Przede wszystkim zaczęło być dostrzegane, a przekonanie, że przemoc jest przestępstwem i należy jej zapobiegać, stało się powszechne [Sasal 2006, s. 11].

Niemniej jednak, pomoc i wsparcie osobom lub rodzinom z problemem przemocy ze względu na złożoność i specyfikę, wymaga współpracy wielu służb oraz specjalistów. Organizacyjną formą tej współpracy są *Zespoły Interdyscyplinarne* powoływane przez gminy, których podstawowym zadaniem jest przeprowadzenie szczegółowego rozeznania, przygotowanie optymalnego planu pomocy oraz pomoc przy jego realizacji – jest również grupą wsparcia dla osób pomagających [Sasal 2006, s. 158].

Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizuje zadania wynikające z Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta”.

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Kwilcz jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli różnych podmiotów działających na jej terenie (np.: dzielnicowy, prawnik, pedagog, pracownik socjalny, kurator sądowy), a także specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Realizacja „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Kwilcz” odbywa się poprzez współpracę z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przemocy i Narkomanii w Kwilczu, Zespołem Szkół w Kwilczu, Szkołą Podstawową w Luboszu oraz Policją, Zespołem Interdyscyplinarnym i Przychodnią Lekarską SIMED w Kwilczu.

Jednym z narzędzi pracy podczas podejmowania interwencji w środowisku w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia problemu przemocy w rodzinie jest „Niebieska Karta”. W 2015 r. do Zespołu Interdyscyplinarnego w Kwilczu wpłynęło 20 „Niebieskich Kart”, w tym: 19 założonych przez Policję, a 1 przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu. Procedurę „Niebieskiej Karty” prowadzono z 15 rodzinami tj. 55 osobami, w tym 20 dzieci - natomiast kontynuacja ww. procedury była prowadzona w 7 rodzinach. Posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego odbyły się 5 razy, a grupy robocze odbyły 93 spotkania z osobami dotkniętymi przemocą oraz osobami podejrzanymi o stosowanie

przemocy podczas których proponowały różnorodne formy pomocy i wsparcia tj. poradnictwo socjalne dla 15 rodzin, poradnictwo psychologiczne dla 11 osób, poradnictwo prawne dla 6 rodzin, pomoc członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Przemocy i Narkomanii dla 6 osób, wizyty dzielnicowego u 11 rodzin (w celu sprawdzenia stanu bezpieczeństwa i uruchomienia działań pomocowych).

Procedurę „Niebieskiej Karty” zakończono w 17 przypadkach, w tym: w 3 przypadkach w związku ze zmianą miejsca zamieszkania, w 1 przypadku w związku z postanowieniem o umorzeniu dochodzenia, w 9 przypadkach w związku z ustaniem przemocy w rodzinie oraz brakiem zasadności podejmowania działań w 4 przypadkach [Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Kwilcz w 2015 r.].

Osoby wchodzące w skład Zespołu Interdyscyplinarnego muszą być przeszkolone i mieć nie tylko określone cele, ale także zasady pracy. W związku z tym w 2015 r. członkowie ww. zespołu - powołanego w Gminie Kwilcz uczestniczyli w dwóch szkoleniach z zakresu: „Procedury Niebieskiej Karty” oraz „Zasady pracy z osobami dotkniętymi przemocą fizyczną, jak i również psychiczną” [Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Kwilcz w 2015 r.].

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Przemocy i Narkomanii, z racji swoich kompetencji, musi włączyć się do lokalnego systemu pomagania ofiarom przemocy domowej, rozpoczynając sprawy nakierowane na zobowiązanie do leczenia osób uzależnionych, często mając do czynienia także ze sprawcami przemocy [Sasal 2006, s. 15].

Uzależnienie to zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych, wynikających z działania środków odurzających albo substancji psychotropowych na organizm ludzki, który charakteryzuje się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem [Biskup 2008, s. 9-10].

Narkomania to stałe lub okresowe używanie, w celach innych niż medyczne środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich [Biskup 2008, s. 9].

Przez uzależnienie od alkoholu należy rozumieć stan psychiczny i fizyczny, który wynika ze współdziałania żywego organizmu oraz alkoholu. Stan ten charakteryzuje się zmianami w zachowaniu i innymi następstwami, w tym zawsze przymusem (tzn. nieodpartą chęcią)

ciągłego lub okresowego używania alkoholu po to, aby doświadczyć psychicznych efektów jego działania lub uniknąć objawów wynikających z jego braku (tzn. dyskomfortu, złego samopoczucia). Zmiana tolerancji (tj. stan, w którym w którym powtarzanie tej samej dawki alkoholu daje coraz słabszą reakcję, a dla uzyskania tego samego efektu działania konieczne jest zwiększenie dawki) może, a nie musi towarzyszyć temu zjawisku. Człowiek może uzależnić się równolegle od alkoholu i innych środków np.: spożywanych, wdychanych czy przyjmowanych w formie iniekcji. Tak więc jest to choroba, która zaczyna się podstępnie bez świadomości osoby zainteresowanej polegająca na niekontrolowanym spożywaniu alkoholu, którego skutkiem może być nawet śmierć. Sama obecność alkoholu w życiu codziennym staje się dla osoby uzależnionej czymś bardzo ważnym, poświęca się temu dużo uwagi [Woronowicz 1998, s. 62-63].

Picie alkoholu staje się niebezpieczne wówczas, gdy w świadomości człowieka wypicie alkoholu oznacza odprężenie, daje ulgę, uspokaja, ośmiela, redukuje napięcie i niepokój, pobudza do działania bądź też ułatwia zaśnięcie. Osoba u której zaczyna się uzależnienie unika rozmów na temat swojego picia oraz często reaguje gniewem bądź agresją na przypadki zwrócenia uwagi możliwemu uzależnieniu [Pawlas-Czyż 2007, s. 173-174].

W Polsce podstawę prawną dotyczącą rozwiązywania problemów alkoholowych stanowi Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, która nakłada na gminy obowiązek prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, a także integrację społeczną osób uzależnionych od alkoholu. Natomiast podstawę prawną rozwiązywania problemów dotyczących narkomanii stanowi Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii zobowiązująca gminę do prowadzenia działań również w tym zakresie.

W gminie Kwilcz realizacja powyższych zadań prowadzona jest w postaci Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii uchwalanych corocznie przez Radę Gminy.

O skali problemu, występującego na terenie Gminy Kwilcz, może świadczyć ilość konsultacji oraz porad motywujących do podjęcia leczenia i uczestnictwa w zajęciach terapeutycznych udzielanych przez instruktora terapii uzależnień (który pełni dyżur w każdy wtorek w godz. od 18:00 – 20:00) w punkcie konsultacyjnym Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przemocy i Narkomanii w Kwilczu.

W ramach dyżuru w 2015 r. instruktor terapii uzależnień udzielił 268 (dla porównania w 2013 r. – 300, a w 2014 r. – 315) konsultacji i porad terapeutycznych motywujących

do podjęcia leczenia i uczestnictwa w zajęciach terapeutycznych osobom nadużywającym alkoholu, uzależnionym od alkoholu, narkotyków i innych środków odurzających, członkom rodzin osób uzależnionych, osobom doświadczającym przemocy oraz osobom stosującym przemoc.

Wśród osób, które skorzystały z dyżuru w 2015 r. wyróżnić można :

- 30 osób uzależnionych od alkoholu;
- 7 osób uzależnionych od środków psychoaktywnych;
- 14 osób, które w 2015 r. (dla porównania w 2014 r. – 11 osób) po raz pierwszy zgłosiły się do punktu konsultacyjnego w związku z problemem alkoholowym;
- 2 osoby uzależnione od dopalaczy;
- 1 osoba uzależniona od komputera;
- 9 osób współuzależnionych;

Instruktor terapii uzależnień zmotywował 5 osób do podjęcia leczenia w Zakładzie Leczenia Uzależnień w Charcicach, a 3 osoby uzależnione od alkoholu odbyły detoks w Charcicach.

We wrześniu 2014 r. przy wsparciu instruktora terapii uzależnień powstała Grupa Anonimowych Alkoholików, która funkcjonuje i spotyka się w każdy wtorek.

W punkcie konsultacyjnym dwa razy w miesiącu (po 2 godz.) pełni dyżur specjalista psychoterapii uzależnień, do którego w 2015 r. zgłosiło się 20 osób, w tym 13 osób u których zdiagnozowano objawy uzależnienia od alkoholu, 1 osoba uzależniona od substancji psychoaktywnych oraz 5 osób współuzależnionych. Konsultacje te mają na celu motywowanie do utrzymania abstynencji i podjęcia pomocy terapeutycznej w poradni bądź ośrodka leczenia uzależnień. Wsparcie otrzymują również osoby współuzależnione.

Członkowie GKRPAiN w Kwilczu współpracują bezpośrednio z osobami uzależnionymi oraz członkami ich rodzin tj. przyjmują zgłoszenia dotyczące nadużywania alkoholu, narkotyków, stosowania przemocy, zapraszają i wzywają na rozmowy indywidualne, spotkania z instruktorem terapii uzależnień oraz specjalistą psychoterapii uzależnień w punkcie konsultacyjnym, informują o możliwości skorzystania z porad psychologa świadczącego usługi w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kwilczu i radcy prawnego świadczącego usługi prawne dla klientów punktu oraz innych instytucji świadczących pomoc w przedmiotowym zakresie, kierują do biegłych – psychologa i psychiatry w celu uzyskania opinii (w 2015 r. uzyskano 5 opinii) w przedmiocie uzależnienia oraz do Sądu Rejonowego

w Szamotułach w celu zobowiązania osoby do poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego w 2015 r. (wysłano 3 wnioski).

GKRPAPiN w Kwilczu w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz przemocy w rodzinie współpracuje ściśle z Zespołem Interdyscyplinarnym oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kwilczu, Policją, Sądem (w tym Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej) i Prokuraturą Rejonową w Szamotułach.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przemocy i Narkomanii w Kwilczu prowadzi również profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i przemocy. Dotyczy to w szczególności dla dzieci i młodzieży (tj. prowadzi 9 świetlic środowiskowych, podejmuje działania w jednostkach oświatowych np.: organizuje warsztaty profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom, organizuje co roku letni wypoczynek dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu, narkomanii i przemocy, rodzin ubogich i wielodzietnych itd.) oraz wspomaga działalność instytucji, stowarzyszeń osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych, poprzez np.: przekazanie testów diagnostycznych narkotykowych na podstawie umowy darowizny do Komendy Powiatowej Policji w Międzychodzie w celu wykorzystania przez funkcjonariuszy do przeprowadzania badań na obecność narkotyków w organizmie osób kontrolowanych na terenie Gminy Kwilcz. Wspiera też SP ZOZ Lecznictwa odwykowego w Charcicach w realizacji działań terapeutycznych poprzez zakup materiałów papierniczych oraz artykułów biurowych, które są wykorzystywane podczas terapii [Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii].

3.3. Niepełnosprawność oraz osoby starsze

Na terenie gminy Kwilcz oraz całego powiatu międzychodzkiego funkcjonuje od 2003 roku jeden Warsztat Terapii Zajęciowej „TECZA” w Kwilczu. Jest to placówka pobytu dziennego, w której prowadzona jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i fizyczną w stopniach: umiarkowanym i znacznym.

W terapii bierze udział 25 uczestników, którzy ukończyli 18 rok życia oraz posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wraz ze wskazaniem uczestnictwa w Warsztatach wydawanym przez Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności. Do tej pory Warsztaty opuściło 25 osób, z czego znane jest 12 przypadków udanej rehabilitacji zawodowej i społecznej (m.in.: 4 osoby bezpośrednio po opuszczeniu WTZ podjęło pracę, 2 osoby założyły rodzinę i prowadzą działalność gospodarczą). Warsztaty Terapii Zajęciowej w 90% finansowane są ze środków PFRON, a w 10% ze środków samorządowych.

Warsztaty Terapii Zajęciowej służą ogólnemu rozwijaniu umiejętności i usprawnianiu wykonywania czynności życia codziennego. Można je podzielić na dwa działy:

- kształtujący: w jego ramach odbywają się warsztaty z gospodarstwa domowego, obsługa komputera, pracownia krawiecka, zajęcia z dekoratorstwa i malarstwa, muzykoterapia oraz kółko teatralne,
- rehabilitacja ruchowa: ćwiczenia na sali gimnastycznej oraz indywidualne zajęcia na sali rehabilitacyjnej, pomoc psychologiczna.

Terapia, realizowana podczas warsztatów ma różne formy: terapii zajęciowej, zajęć z psychologiem (indywidualne oraz grupowe), zajęć reedukacyjnych (podtrzymujących szkolne umiejętności), zajęć z rehabilitantem oraz ogólnorozwojowych, a także innych, w zależności od potrzeb poszczególnych uczestników (zajęcia z obsługi urządzeń biurowych, basen, zajęcia komputerowe). Placówka posiada własny środek transportu, którym dowozi uczestników z pobliskich miejscowości. W ramach indywidualnego programu realizuje się także trening ekonomiczny. Uczestnicy otrzymują do swojej dyspozycji środki finansowe w wysokości nie przekraczającej 20% minimalnego wynagrodzenia za pracę. Uczą się w ten sposób rozporządzać pieniędzmi poprzez ustalenie z terapeutą planu wydatków. Każdy uczestnik ma założoną książeczkę oszczędnościową, co uczy ich oszczędzania pieniędzy. Budynek, w którym mieszczą się warsztaty jest również sprzątnięty przez uczestników, dzięki czemu uczą się samodzielności. Stopień trudności wykonywanych zadań dostosowany jest do aktualnych umiejętności, a w miarę nabywania nowych umiejętności jest stopniowo zwiększany. Placówka ta w znaczący sposób integruje i ożywia lokalną społeczność.

W Kwilczu działa także Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło nr 1. Na koniec 2015 roku było 122 członków, w czym 106 kobiet, natomiast powyżej 75 roku życia jest 48 uczestników. seniorzy z Koła chętnie uczestniczą w zajęciach organizowanych przez Centrum Kultury i Edukacji w Kwilczu takich, jak: zajęcia komputerowe, kursy szycia oraz

orgiami. Chętnie współpracują z Przedszkolem w Kwilczu czytając dzieciom bajki. Organizowane są również wycieczki oraz spotkania integracyjne.

3.4. Wspieranie rodziny

Nie ma wątpliwości, iż dzisiejszą rodzinę coraz częściej dotykają znaki czasu takie jak indywidualistyczne postawy, czy rozluźnienie więzi społecznych. Rodzina nie jest już pewnym, stałym i absolutnym punktem odniesienia. Dynamiczne przemiany społeczno - kulturowe powodują, że ta najmniejsza jednostka społeczna bardzo często nie radzi sobie z wypełnianiem jej podstawowych funkcji, zwłaszcza takich, jak: wychowawczej, opiekuńczej, prewencyjnej oraz profilaktycznej. Rodzina stała się zatem ogromnym wyzwaniem i głównym podmiotem oddziaływań wszystkich osób zajmujących się pomaganiem [Dybowska i in. 2013, s. 5].

Kiedy w rodzinie zostaje zaburzona równowaga pojawia się stan napięcia, a wraz z nim sytuacja stresowa. Rodziny nie zawsze potrafią poradzić sobie z tym samodzielnie. Brak rozwiązania jednej trudności sprawia, że pojawiają się kolejne, a to powoduje ich narastanie i w konsekwencji nieumiejętność rodziny w poradzeniu sobie z problemami, które bez wątpienia zaburzają jej funkcjonowanie. Wśród sytuacji, które dezorganizują życie rodzinne można wyróżnić takie, jak: zmiany w strukturze rodziny (np.: śmierć, rozwód, ślub, czy narodziny dziecka); wyczerpanie się zasobów rodziny (np.: związane z opieką nad niepełnosprawnym członkiem rodziny); nadmierna eksploatacja zasobów rodziny (np.: spowodowana ciągłymi konfliktami/napięciami i nierozwiązanymi nieporozumieniami); umiejętności i zasoby rodziny niewystarczające w stosunku do wymagań (np.: brak środków finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb członków rodziny, a zwłaszcza dzieci). [Dybowska i in. 2013, s. 6].

Wśród czynników wpływających na dezintegrację rodziny należy wymienić: niski poziom kulturalny, intelektualny oraz moralny dorosłych, niezaradność życiową członków rodziny, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolność wychowawczą rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, chorobą, przemoc, złe warunki mieszkaniowe, różnego rodzaju uzależnienia (np.: alkoholizm, narkomania, środki psychoaktywne) jednego lub obojga rodziców, karalność sądową, maltretowanie oraz znęcanie się nad dzieckiem. Należy także podkreślić, że niekorzystne sytuacje w rodzinie zazwyczaj

współwystępują ze sobą.

System wsparcia rodziny organizowany jest w gminie, gdyż do niej należy zabezpieczenie podstawowych potrzeb rodziny, w tym także potrzeb wynikających z trudności opiekuńczo - wychowawczych. Założeniem pracy z rodziną jest to, żeby wsparcie było udzielane zgodnie z zasadą pomocniczości, a więc za zgodą rodziny – jej aktywnym udziale z uwzględnieniem jej własnych zasobów oraz zewnętrznych źródeł pomocy. Dlatego też skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta we współpracy ze środowiskiem lokalnym (w tym sąsiedzkim), sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, pomocy społecznej, podmiotami leczniczymi, Kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi (w zależności od rodzaju problemów, czy kompetencji oraz możliwości poszczególnych instytucji i organizacji).

Punktem wyjścia do określenia zadań w zakresie wspierania rodziny jest analiza danych dotycząca rodzin objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających ze świadczeń wypłacanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu w latach 2012 – 2015 (tabela 19).

Tabela 19. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń wypłacanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu w latach 2012-2015

Lp.	Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin (osób)			
		2012	2013	2014	2015
1.	Liczba rodzin korzystających z świadczeń z pomocy społecznej	192	190	156	133
2.	Liczba osób w rodzinach korzystających z świadczeń z pomocy społecznej	701	698	519	409
3.	Liczba rodzin korzystających z świadczeń rodzinnych	591	562	516	495
4.	Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego	45	46	41	42

5.	Liczba rodzin korzystających z dodatków mieszkaniowych	112	120	95	100
6.	Liczba rodzin korzystających z pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów	40	34	42	47

Źródło: Opracowanie własne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu na podstawie sprawozdań z lat 2012-2015.

Z powyższych danych wynika, że liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w ciągu ostatnich kilku lat sukcesywnie się zmniejsza. Największą liczbę rodzin ubiegających się o pomoc, w badanym okresie, odnotowano w 2012 r. a najmniejszą w 2015 r.. Podobna sytuacja dotyczy świadczeń rodzinnych z których w 2012 r. skorzystało 591 rodzin, a w 2015 r. 495 rodzin. Natomiast liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego, dodatków mieszkaniowych oraz pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów utrzymuje się w poszczególnych latach na porównywalnym poziomie.

Od 1 kwietnia 2016 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu zajmuje się również realizacją Ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Na dzień 31.10.2016 r. świadczenie wychowawcze zostało przyznane 532 rodzinom.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych), trudności w przystosowaniu po odbyciu kary pozbawienia wolności w związku ze zdarzeniami losowymi, w związku z występowaniem przemocy w rodzinie oraz bezdomności. Powody przyznawania świadczeń przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu w latach 2012 - 2015 przedstawia kolejna tabela (tabela 20).

Tabela 20. Liczba rodzin - powody przyznawania świadczeń przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu w latach 2012 - 2015

Rodzaj trudnej sytuacji życiowej	2012	2013	2014	2015
Ubóstwo	119	117	115	96
Niepełnosprawność	69	83	74	60
Bezrobocie	99	96	82	57

Długotrwała choroba	68	81	70	58
Alkoholizm	14	11	12	16
Niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego w tym:	3	28	18	18
• rodziny niepełne	241	21	12	14
• rodziny wielodzietne	6	5	3	2
Ochrona macierzyństwa w tym:	73	69	49	43
• wielodzietność	46	43	36	37
Przemoc w rodzinie	2	2	2	1
Trudności w przystosowaniu po opuszczeniu z zakładu karnego	2	5	6	3
Zdarzenie losowe	3	3	2	-
Bezdomność	6	2	4	4

Źródło: Opracowanie własne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu – dane za lata 2012-2015.

Z przedstawionych danych wynika, iż zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy gminy Kwilcz wnioskuje o pomoc, jest ubóstwo oraz bezrobocie – należy jednak podkreślić, że liczba rodzin korzystająca z pomocy z ww. powodów w badanym okresie (tzn. w latach 2012 – 2015) zmniejszyła się. Poza tym, istotną przyczyną udzielania wsparcia jest również niepełnosprawność, długotrwała choroba, wielodzietność, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także alkoholizm.

Rodzina jest podstawową jednostką życia społecznego – najlepszym i niezastąpionym środowiskiem zapewniającym prawidłowy rozwój każdego człowieka, a zwłaszcza dziecka. Rodziny, w których występują różnego rodzaju dysfunkcje nie potrafią dawać dobrego przykładu i odpowiedniego wzoru do naśladowania swoim dopiero uczącym się życia dzieciom. W związku z tym w Polsce poszukiwano takich rozwiązań i sposobów pracy z rodziną, które pozwoliłyby na pozostawienie dzieci w środowisku rodzinnym, w którym mogłyby prawidłowo się rozwijać.

Efektom tych poszukiwań jest instytucja asystenta rodziny, która została wprowadzona do polskiego porządku prawnego od 1 stycznia 2012 r. wraz z wejściem w życie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575, z późn. zm.). Rodziny z terenu gminy Kwilcz mające trudności w wypełnianiu ról opiekuńczych i wychowawczych wspierane są przez asystenta rodziny od kwietnia 2012 r. Asystent rodziny to forma wsparcia skierowana do rodzin, które obok bezradności

w sprawach opiekuńczo – wychowawczych borykają się z również z wieloma innymi trudnościami życia codziennego. Najważniejszym celem pracy asystenta rodziny jest przede wszystkim osiągnięcie przez rodzinę takiego poziomu stabilności życiowej i odpowiedzialności za własne życie, który pozwoli jej, o ile jest to możliwe, na samodzielne funkcjonowanie oraz wychowywanie dzieci [Ruszkowska i in. 2014, s. 156].

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kwilczu na stanowisku asystenta rodziny zatrudniona jest 1 osoba na podstawie umowy o pracę (w pełnym wymiarze pracy) w systemie zadaniowego czasu pracy. Do zakresu jego obowiązków należy w szczególności:

- udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego oraz rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych z dziećmi;
- wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych rodziców mających na celu kształtowanie prawidłowych postaw rodzicielskich oraz umiejętności psychospołecznych;
- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci;
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla dzieci i rodziców;
- prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończonej z nią pracy;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny – nie rzadziej niż co pół roku i przekazywanie tej oceny Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu;
- opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
- opracowanie we współpracy z członkami rodziny oraz koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonym w pieczy zastępczej;
- sporządzanie na wniosek sądu opinii o rodzinie i jej członkach;

- współpraca z jednostkami administracji rządowej oraz samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi, a także innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą tegoż zespołu lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną [Informacje uzyskane na podstawie dokumentacji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu].

Podczas spotkań z rodziną asystent podejmuje różnego rodzaju działania: prowadzi rozmowy, wspiera, udziela wskazówek, przekazuje informacje, wskazuje możliwości poprawy sytuacji, wyjaśnia. Ustala wspólnie z rodziną działania oraz monitoruje ich wykonanie, wzmacnia/aktywizuje i dodaje sił do podejmowania kolejnych zadań oraz niejednokrotnie towarzyszy podczas załatwiania różnorodnych spraw urzędowych i podczas wizyt np.: w placówkach oświatowych, sądzie, poradniach specjalistycznych. Reaguje również na niepokojące sygnały, które docierają ze środowiska społecznego, a które dotyczą rodzin objętych asystenturą. Ponadto asystent rodziny współpracuje m. in. z pracownikami socjalnymi, pedagogami, wychowawcami szkolnymi, kuratorami sądowymi, psychologiem, koordynatorem pieczy zastępczej, funkcjonariuszami policji/dzielnicowym oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w pomocy na rzecz dziecka i rodziny.

Asystent rodziny niejednokrotnie bierze udział w spotkaniach grupy roboczej zespołu interdyscyplinarnego (przy wszczęciu Procedury Niebieskiej Karty) – dotyczących wspieranych przez niego rodzin oraz spotkaniach zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Asystent rodziny stara się również pozyskiwać np.: meble, nową i używaną odzież, obuwie, sprzęt gospodarstwa domowego, zabawki oraz inne potrzebne przedmioty i rzeczy, które przekazuje rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, co bardzo często jest możliwe dzięki ofiarności mieszkańców gminy Kwilcz. Natomiast dzięki ofiarności pozyskiwanych sponsorów w okresie przedświątecznym np.: Świąt Wielkanocnych, czy też Bożego Narodzenia, rodziny obdarowywane są paczkami z żywnością, środkami czystości oraz odzieżą i obuwem dla dzieci.

Asystent rodziny każdego roku ma możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji poprzez udział w różnorodnych szkoleniach z zakresu wspierania rodziny np.: w poprzednich latach brał udział w „ABC zadań i dokumentacji asystenta rodziny”, „Elementy niezbędne do funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Roboczych”, „Procedura Niebieskiej Karty”(tematy szkolenia: „Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przemocy w Rodzinie”,

„Przeciwdziałanie i zwalczanie przemocy domowej oraz przemocy wobec kobiet”) itp., a w 2015 r. miał możliwość uczestniczenia w wizytach studyjnych asystentów rodziny z terenu Wielkopolski (zorganizowanych w ramach projektu systemowego Podnoszenie Kwalifikacji Kadr Pomocy i Integracji Społecznej w Wielkopolsce) [Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny z lat 2013-2015].

Asystent rodziny realizuje swoje zadania w miejscu zamieszkania rodziny, a także w innych miejscach aktywności społecznej rodziny w różnych porach dnia tj. zarówno w godzinach rannych, popołudniowych, jak i wieczornych, w zależności od potrzeby. Częstotliwość spotkań asystenta z rodzinami zmienia się w trakcie asysty adekwatnie do indywidualnych potrzeb i złożoności problemów z jakimi boryka się dana rodzina. Praca prowadzona jest na bieżąco, co najmniej jeden raz w tygodniu. W przypadku zakończenia współpracy z rodziną asystent dalszy sposób jej funkcjonowania monitoruje poprzez wizyty np.: raz w miesiącu.

Asystent wspiera rodzinę i buduje nadzieję na zmianę, ale ma świadomość, że nad poprawą i zmianą swojej sytuacji bezpośredni wpływ ma przede wszystkim rodzina, która jest odpowiedzialna za swoje życie.

Na dzień 1 listopada 2016 r. asystent rodziny prowadzi pracę z 4 rodzinami w których wychowuje się 13 dzieci. Wśród nich są 2 rodziny, które zostały zobowiązane do współpracy z asystentem przez Sąd. Poza tym 3 rodziny są objęte tą formą wsparcia od 2012 r., a 1 rodzina od 2015 r. Informacje dotyczące funkcjonowania asystenta rodziny w Gminie Kwilcz w latach 2012-2015 przedstawia poniższa tabela (tabela 21).

Tabela 21. Funkcjonowanie asystenta rodziny w Gminie Kwilcz w latach 2012-2015

Funkcjonowanie asystenta rodziny w poszczególnych latach	2012	2013	2014	2015
Liczba asystentów rodziny w gminie	1	1	1	1
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny	1	1	2	3
Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym	0	5	1	3
• ze względu na osiągnięcie celów	0	2	1	0

• ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	0	3	0	1
• ze względu na brak efektów	0	0	0	2
• ze względu na zmianę metody pracy	0	0	0	0
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny	8	11	10	10

Zródło: Opracowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu na podstawie sprawozdań rzeczowo - finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2012-2015.

Z powyższej tabeli wynika, że od 2012 r. w gminie Kwilcz na stanowisku asystenta rodziny zatrudniona jest 1 osoba. W 2012 r. asystent prowadził pracę z 8 rodzinami, w 2013 r. z 11 rodzinami, a w 2014 r. i 2015 r. z 10 rodzinami. Należy podkreślić, iż wśród tych rodzin znajdują się również takie rodziny, które zostały zobowiązane do współpracy z asystentem przez Sąd. Asystent rodziny w ciągu 4 lat swojego funkcjonowania zakończył pracę z 9 rodzinami, w tym: z 3 rodzinami ze względu na osiągnięcie założonych celów, 4 rodzinami ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę oraz 2 rodzinami ze względu na brak efektów.

Wspieranie rodzin, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych jest głównym celem 3 – letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Kwilcz, którego opracowanie i realizacja - zgodnie z art.176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy do zadań własnych gminy. Niniejszy program zawiera kierunki polityki prorodzinnej państwa i ma charakter zróżnicowany tzn. zarówno profilaktyczny jaki interwencyjny w zależności od celów i poszczególnych zadań prowadzących do ich realizacji.

Prowadzenie profilaktycznych działań wspierających dziecko w rodzinie jest formą pomocy tańszą i bardziej skuteczną. Natomiast praca z rodziną biologiczną w przypadku, gdy zaistniała konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, ma na celu jak najszybszy powrót dziecka do rodziny. Działania wspierające w utrzymaniu pełnej rodziny wskazane są zarówno ze względów społecznych, jak i ekonomicznych, gdyż służą obniżeniu kosztów gminy związanych z pobytem dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

3.5. Opieka zdrowotna

Zdrowie, według definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), to stan pełnego fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu (dobrego samopoczucia), a nie tylko i wyłącznie całkowity brak choroby czy niepełnosprawności.

Na nasze zdrowie, zarówno indywidualne, jak i zbiorowe wpływa wiele różnych czynników, takich, jak: warunki genetyczne, warunki ekonomiczne, poziom wykształcenia, stosunki międzyludzkie w bliskim otoczeniu i w rodzinie, a także warunki otaczającego nas środowiska, a w mniejszym stopniu jest to dostępność oraz korzystanie z opieki zdrowotnej.

Ochrona zdrowia polega przede wszystkim na zapobieganiu oraz leczeniu chorób, a także na utrzymywaniu dobrego samopoczucia fizycznego i psychicznego poprzez korzystanie z usług medycznych, pielęgniarskich oraz pokrewnych specjalizacji medycznych.

W zakresie ochrony zdrowia i życia, na terenie gminy Kwilcz, funkcjonuje Przychodnia Lekarska „SIMED” Karpiewscy Spółka Jawna ul. Gumna 4D, gdzie porad udzielają lekarze rodzinni.

Przychodnia Lekarska "SIMED" zapewnia kompleksowe wsparcie z zakresu medycyny rodzinnej i w tym celu współpracuje z doświadczonymi lekarzami oraz działa opierając się o innowacyjny sprzęt. W ramach oferty centrum zdrowia znajduje się sporo badań diagnostycznych, a także szeroki zakres konsultacji z lekarzem. Ośrodek doceniany jest za komfortowe godziny funkcjonowania, sprzyjającą atmosferę, a także profesjonalną obsługę pacjentów.

Na dzień 25.02.2016 r. Przychodnia Lekarska „SIMED” posiada 9006 deklaracji pacjentów do lekarza rodzinnego oraz 5742 pacjentów zadeklarowanych do pielęgniarki środowiskowej. Jest to ogólna liczba wszystkich pacjentów, nie tylko z gminy Kwilcz, ale także z gmin sąsiednich tj. Sieraków, Chrzypsko Wielkie, Pniewy i Międzychód.

Podział pacjentów ze względu na płeć oscyluje w granicach 50/50, tak jak w przypadku statystycznej populacji.

Rodzaj wykonywanych usług w Przychodni Lekarskiej „SIMED” jest ściśle określony na podstawie umowy zawartej z Narodowym Funduszem Zdrowia i obejmuje zakres kompetencji, zarówno lekarza rodzinnego, jak i pielęgniarki środowiskowej.

Ze względu na istotny niedobór kadry medycznej i to zarówno lekarskiej, jak i pielęgniarskiej oraz organizację systemu ochrony zdrowia pracownicy Przychodni Lekarskiej „SIMED” mają niewystarczającą ilość czasu na prowadzenie szerokich działań profilaktycznych.

W krajach rozwiniętych liczba deklaracji przypadająca na jednego lekarza waha się w granicach 700 – 1500 osób, natomiast w Polsce zalecana jest liczba 2750 osób zadeklarowanych, która często jest przekraczana i tak dzieje się m.in. w przypadku Przychodni Lekarskiej „SIMED” funkcjonującej na terenie naszej gminy. W związku z powyższym czas wizyty pacjenta w gabinecie lekarskim, czy pielęgniarskim jest zbyt krótki i dotyczy zwykle problemów bieżących. Kilkuminutowa porada nie pozwala na prowadzenie szerokiej profilaktyki jakiej z pewnością potrzebuje dzisiejsze społeczeństwo.

Według Kierownika Przychodni Lekarskiej „SIMED”, a jednocześnie osoby kierującej podmiotem leczniczym zajmującym się podstawową opieką zdrowotną potrzebne są rozwiązania całościowe, na szczeblu rządowym/ustawowym, aby placówki medyczne tak jak w/w mogły się zająć szeroko rozumianą profilaktyką [Na podstawie informacji uzyskanych od Kierownika Przychodni Lekarskiej „SIMED” – lek. med. Krzysztof Karpiewski].

Nie ulega wątpliwości, iż zdrowy człowiek ma większe szanse na dobre przystosowanie się do zmian w środowisku, satysfakcjonujące pełnienie ról społecznych, czy samorealizację. Tylko zdrowa społeczność lokalna może tworzyć dobra materialne i kulturowe oraz zapewnić rozwój społeczny i gospodarczy. Dlatego tak ważną kwestią jest dostęp mieszkańców Gminy Kwilcz do opieki zdrowotnej w środowisku lokalnym.

3.6. Edukacja i kultura

Do przyswajania wiedzy dostosowanej do wieku i możliwości dziecka powinno się stworzyć odpowiednie, sprzyjające ku temu warunki rozwojowe. Miejscem, w którym może się rozwijać, powinno być niewątpliwie przedszkole, a następnie szkoła.

Na terenie gminy Kwilcz funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkół w Kwilczu w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki oraz Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki;
- Szkoła Podstawowa im. Konstytucji 3 Maja w Luboszu
  - Oddziały Przedszkolne w Szkole Podstawowej w Luboszu;
- Przedszkole „Pod Topolą” w Kwilczu.

Liczbę dzieci w przedszkolach oraz uczniów w placówkach oświatowych prowadzonych przez gminę Kwilcz przedstawia poniższa tabela (tabela 22).

Tabela 22. Liczba dzieci w przedszkolach oraz uczniów w placówkach oświatowych prowadzonych przez gminę Kwilcz

Rodzaj szkoły	Rok szkolny			
	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoła Podstawowa w Kwilczu	268	258	298	332
Szkoła Podstawowa w Luboszu	104	119	136	146
Gimnazjum w Kwilczu	204	208	194	180
Oddziały Przedszkolne w Szkole Podstawowej w Luboszu	79	72	69	66
Przedszkole „Pod Topolą” w Kwilczu	145	140	142	120

Źródło: Opracowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu na podstawie - Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Kwilcz w roku szkolnym 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016.

Analiza zawartych w tabeli danych wskazuje na to, iż w gminie Kwilcz ilość uczniów w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2015/2016 w stosunku do lat poprzednich zwiększyła się (jedynie w Szkole Podstawowej w Kwilczu widoczny jest spadek liczby uczniów w roku szkolnym 2013/2014). Natomiast w przypadku gimnazjum, to ilość uczniów zmniejsza się corocznie – z 204 uczniów w roku szkolnym 2012/2013 do 180 uczniów w roku szkolnym 2015/2016 (nieznaczny wzrost liczby uczniów widoczny jest jedynie w roku szkolnym 2013/2014). Podobna sytuacja dotyczy zarówno Przedszkola „Pod Topolą” w Kwilczu oraz Oddziałów Przedszkolnych w Szkole Podstawowej w Luboszu – liczba dzieci z roku na rok zmniejsza się.

Do przedszkola i szkół mieszczących się na terenie gminy Kwilcz uczęszczają również dzieci niepełnosprawne, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Jak powyższa sytuacja przedstawiała się w poszczególnych placówkach w roku szkolnym 2015/2016 pokazuje kolejna tabela (tabela 23).

Tabela 23. Dzieci oraz uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Rok szkolny	Placówka oświatowa	Liczba uczniów
2015/2016	Szkoła Podstawowa w Kwilczu	4
	Szkoła Podstawowa w Luboszu	4
	Gimnazjum	6
	Przedszkole „Pod Topolą” w Kwilczu	1

Źródło: Opracowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu na podstawie - Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Kwilcz w roku szkolnym 2015/2016.

Z powyższej tabeli wynika, że w roku szkolnym 2015/2016 do ww. placówek uczęszczało 15 osób posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Obowiązkiem szkoły jest szybkie i zdecydowane reagowanie na przejawy agresji i przemocy wśród uczniów.

W Szkole Podstawowej w Luboszu najczęściej zauważalnym problemem jest przemoc słowna. Zauważalna jest agresja elektroniczna, która przejawia się wrogim zachowaniem poprzez Internet, portale społecznościowe i telefony komórkowe. Zdarzały się przypadki takich sytuacji – zgłaszane przez rodziców. Istotne w tym zakresie byłoby prowadzenie edukacji uświadamiającej dzieciom, że atakowanie ofiar i ciągłość oddziaływań może mieć zgubny skutek (tj. samobójstwa, niechęć pójścia do szkoły, zaburzenia psychosomatyczne, zachowania „wyładowujące” itp.). W szkole zdarzają się również przepychanki podczas przerw. Często przyczyną agresji wśród dzieci są błędy wychowawcze rodziców popełniane we wczesnym okresie dzieciństwa. Bardzo często jest to brak jasnych granic, oczekiwań i standardów zachowań przekazywanych dziecku. Dysfunkcyjna rodzina zaniedbuje dzieci, odrzuca, często surowo i niekonsekwentnie karze dziecko stosując przemoc. Dziecko żyjące w takim klimacie ma tendencje do powielania wzorów lub wrogiego nastawienia do innych [Na podstawie informacji uzyskanych od wicedyrektora Szkoły Podstawowej im. Konstytucji 3 Maja w Luboszu].

Zjawisko przemocy występuje również w Zespole Szkół w Kwilczu i to zarówno w szkole podstawowej, jak i gimnazjum.

W szkole podstawowej najczęściej przyjmuje ono formę przemocy fizycznej tj. popychanie, uderzanie, ale zdarza się także przemoc psychiczna tj. wyśmiewanie, poniżanie, izolowanie.

Skala problemów dotycząca gimnazjalistów jest znacznie trudniejsza, a wiąże się z różnego typu uzależnieniami (np.: papierosy, alkohol, narkotyki), konfliktami w rodzinie, wagarami, agresją słowną, problemami emocjonalnymi, myślami samobójczymi, a także przemocą fizyczną i psychiczną. W roku szkolnym 2015/2016 odnotowano następujące zdarzenia nacechowane różnymi formami przemocy:

- bójki z udziałem 2 uczestników, pobicia z udziałem 3 i więcej sprawców, liczne popychania;
- przemoc słowna: wulgaryzmy w odniesieniu do danego ucznia, jak i jego rodziny, poniżanie, wyśmiewanie, obelgi, groźby;
- cyberprzemoc: tworzenie fałszywych profili, obraźliwe maile i SMSy, groźby, rozsyłanie zdjęć osoby bez jej zgody;
- przemoc psychiczna: izolowanie, pomawianie, dręczenie – na terenie szkoły, jak i poza nią;

Do aktów przemocy bezpośredniej dochodzi najczęściej w czasie przerwy: na boisku szkolnym, w toaletach i poza terenem szkoły. W jednym przypadku sprawa została zgłoszona do Sądu Rodzinnego, sześciokrotnie interweniowała Policja, 8 uczniów objętych jest nadzorem kuratora sądowego.

W Zespole Szkół w Kwilczu na bieżąco oraz w zależności od potrzeb realizowane są zajęcia o tematyce przeciwdziałania przemocy, odbywają się także warsztaty: Stop przemocy, narkotykom, dopalaczom oraz prelekcje i pogadanki profilaktyczne. Zajęcia te odbywają się w ramach godziny wychowawczej i apeli klasowych na poszczególnych poziomach edukacyjnych [Na podstawie informacji uzyskanych od pedagoga Zespołu Szkół w Kwilczu].

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu przez 13 lat był organizatorem imprezy o charakterze sportowo – integracyjno – kulturalnym dla osób niepełnosprawnych. Należy podkreślić, iż w jej organizację włączona była liczna grupa wolontariuszy Zespołu Szkół w Kwilczu – która poprzez swoją pracę uczyła się zrozumienia, wrażliwości i akceptacji osób niepełnosprawnych.

Gmina Kwilcz, dba o rozwój lokalnej kultury, która niewątpliwie jest bardzo istotna w budowaniu własnej tożsamości. Dlatego też działa tutaj kilka instytucji ważnych dla gminnej kultury, a także organizowane są cykliczne imprezy, jak np.: „Dni Ziemi Kwileckiej” i spotkania o charakterze kulturalnym. Od wielu lat Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

w Kwilczu organizuje spotkania opłatkowe dla najstarszych mieszkańców gminy. Poza tym ożywioną działalność kulturalną prowadzą szkoły i przedszkola.

W 2014 r. rozpoczęło swoją działalność Kwileckie Centrum Kultury i Edukacji im. Floriana Mazurkiewicza w Kwilczu - samorządowa instytucja kulturalna, której organizatorem jest Gmina Kwilcz.

Głównym celem działania „Centrum” jest pozyskiwanie i przygotowywanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze, współtworzenia jej wartości, wszechstronne działanie w zakresie kultury mające na celu szeroko rozumianą edukację kulturalną oraz upowszechnianie kultury i tradycji lokalnych na rzecz mieszkańców Gminy Kwilcz [Statut Kwileckiego Centrum Kultury i Edukacji im. Floriana Mazurkiewicza w Kwilczu].

Kwileckie Centrum Kultury i Edukacji im. Floriana Mazurkiewicza w Kwilczu proponuje szeroką ofertę kulturalną. Organizuje wystawy artystyczne, wernisaże, przedstawienia teatralne, koncerty, projekcje filmów, imprezy artystyczne i rozrywkowe. Na działalność tej instytucji składa się również prowadzenie szeroko rozumianej edukacji kulturalnej, zajęć i warsztatów artystycznych oraz sekcji, kół zainteresowań i zespołów tanecznych itd..

Do zadań „Centrum” należy także prowadzenie Izby Pamięci, a w szczególności o zasłużonych mieszkańcach gminy Kwilcz i w tym celu gromadzone są materiały i przedmioty do ekspozycji.

Na terenie gminy Kwilcz funkcjonuje również Gminna Biblioteka Publiczna w Kwilczu oraz Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Kwilczu z siedzibą w Luboszu.

Celem działania biblioteki jest zaspokajanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych mieszkańców gminy Kwilcz, a także upowszechnianie i rozwój kultury, wiedzy i sztuki poprzez gromadzenie materiałów bibliotecznych, prowadzenie działalności informacyjnej, organizowanie i prowadzenie różnych form pracy z czytelnikiem służących popularyzacji książki, sztuki i nauki oraz upowszechnianie dorobku kulturalnego gminy.

Różnorodne inicjatywy integracyjne i edukacyjne na terenie gminy z pewnością prowadzą do angażowania się w kulturę różnych grup mieszkańców tj. dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, a co za tym idzie wzmocnienia i rozwijania poczucia tożsamości lokalnej.

3.7. Wykluczenie społeczne

Termin „wykluczenie społeczne” po raz pierwszy wystąpiło w oficjalnym dokumencie Komisji Europejskiej, dotyczącym programu walki z ubóstwem w 1990 r.

Zjawisko wykluczenia społecznego jest trudne do zdefiniowania. Nakładają się bowiem na siebie wymiary marginalizacji. Najprościej jest traktować wykluczenie społeczne, jako zespół elementów życia codziennego nierozdzielnie powiązanych z sytuacją ekonomiczną i społeczną w których człowiek nie jest w stanie samodzielnie realizować swoich potrzeb, a dotyczy to: ograniczenia uczestnictwa w życiu zawodowym - w usługach kulturalnych, oświatowych, zdrowotnych oraz uczestnictwa i organizacji czasu wolnego.

Wykluczenie społeczne polega na niepodjęciu zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub wypadaniu z niej, powoduje znaczne utrudnienie, a nawet uniemożliwienie człowiekowi pełnienia ról społecznych zgodnie z obowiązującym prawem, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie dóbr oraz zdobywanie dochodów. W ustawie z 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym przyjmuje się, że wykluczenie jest sytuacją życiową w której gospodarstwa domowe nie są w stanie realizować potrzeb [www.uwm.pl, 16.11.2016 r., godz. 11.36], co prowadzi do ich ubóstwa, a w efekcie pozbawienia możliwości uczestnictwa w życiu codziennym i prawidłowego funkcjonowania. Dotyczy to osób, rodzin lub grup ludności, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (np. bieda, ubóstwo materialne itd.);
- zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych np.: kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów, dezindustrializacji;
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych;
- nie mają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój, pomnażanie, co wynika z niedorozwoju tych instytucji spowodowanego brakiem priorytetów, środków publicznych, niską efektywnością funkcjonowania;
- doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek niedorozwoju właściwego ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów;
- mają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych

ze względu na ograniczenie sprawności, uzależnienia, długotrwałą chorobę, albo inne cechy indywidualne;

- są przedmiotem destrukcyjnego działania innych osób, np.: przemocy, szantażu, indoktrynacji [MPiPS 2003, s. 21].

Wykluczenie społeczne to subiektywna, jak i obiektywna cecha ludzkiego życia. W literaturze przedmiotu znaleźć można cztery hipotezy na temat źródeł wykluczenia społecznego, które tkwią w:

- samych wykluczonych lub ich bliskich, spowodowane ich wewnętrznymi deficytami (np. brak lub niewystarczający poziom wykształcenia, zły stan zdrowia i sprawności, niedostateczny dynamizm i elastyczność wobec zmian; lenistwo, brak woli, wady genetyczne, źli rodzice itp., dobrowolne wycofanie się z uczestnictwa w społeczeństwie z powodów politycznych lub innych;
- innych ludziach, którzy wykluczają, żeby zachować swoją uprzywilejowaną pozycję; wykluczeni są ofiarami tych którzy w ten sposób poprawiają swoją własną pozycję, w ich złośliwych działaniach, w egoizmie;
- samej konstrukcji i fundamentach ładu społecznego – świat społeczny jest zbyt ekskluzywny, za mało dostępny, utrzymanie w nim porządku wymaga wykluczenia zbyt wielu;
- poza wykluczonymi oraz poza dobrze działającą i zorganizowaną społecznością (to bezosobowe procesy np: gospodarcze polityczne), które przekształcają świat społeczny w wyniku czego pewne struktury, pozycje, role oraz instytucje znikają na zawsze i trzeba generować w ich miejsce nowe elementy ładu społecznego, tco związane jest z poszerzeniem liczby wykluczonych [Ochocki i inni, 2011, s. 26].

Za moment, jako wykluczenie będzie przyjąć sytuację akceptacji pomocy, co jest równoznaczne z uznaniem własnej deklasacji. Pomoc wykluczonym niejednokrotnie może doprowadzić do pogłębienia ich bierności. Świadczenia socjalne zorientowane na udzielaniu pomocy materialnej, bez zastosowania odpowiednich programów pozwalających na wyjście z grupy marginalnej nie przynoszą oczekiwanych efektów długoterminowych.

Istnieje wiele czynników świadczących o wykluczeniu społecznym. Za najważniejsze przyjmuje się niezdolność do pracy, bezrobocie, zamieszkiwanie w mieszkaniach poniżej standardu, dochody nieprzekraczające minimum egzystencji, niewystarczające wykształcenie, brak odpowiednich kwalifikacji, dziedziczenie pozycji społecznej, choroby, niska aktywność społeczna, pasywność na rynku, zachowawczość, patologie rodzinne, niska samoocena.

Często zdarza się, że zjawisko ubóstwa występuje łącznie z wykluczeniem społecznym, niski poziom życia lub życie w niedostatku prowadzi do izolacji społecznej. Grupy podatne na wykluczenie społeczne, to:

- dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych;
- osoby bezrobotne (długotrwale);
- osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych;
- dzieci wychowujące się poza rodziną;
- kobiety samotnie wychowujące dzieci;
- osoby opuszczające zakłady karne;
- osoby mieszkające w trudnych warunkach mieszkaniowych;
- dzieci i młodzież wypadająca z systemu szkolnego;
- kobiety pozostające poza rynkiem pracy;
- ofiary patologii życia rodzinnego;
- osoby niepełnosprawne;
- starsze osoby samotne;
- osoby chore psychicznie;
- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków oraz innych środków psychoaktywnych;
- osoby zagrożone eksmisją z zamieszkiwanych lokali;
- imigranci zarobkowi wchodzący do naszej sfery zatrudnienia [MPiPS 2003, s. 61-62].

Skrajnie trudne sytuacje życiowe powodują marginalizację określonych grup społecznych oraz zaostrzenie konfliktów społecznych. Braki występują również na płaszczyźnie kulturowej przy deficycie materialno – duchowym, pojawia się specyficzny system wartości wyznaczany przez ludzi nim dotkniętych i pesymistyczne podejście do otaczającej rzeczywistości, do przeszłości i życia. Człowiek doświadczający ubóstwa nie jest zdolny do racjonalnej oceny rzeczywistości, własnych możliwości, uwarunkowań, ograniczeń, odczuwa bezradność i nie ma wpływu na własne życie.

Ważne są działania instytucji samorządowych oraz pozarządowych zmierzające do ograniczenia wykluczenia oraz stwarzanie możliwości przywrócenia osób wykluczonych do życia społecznego i gospodarczego.

Na terenie gminy Kwilcz reintegracją społeczną i zawodową zajmują się dwa Centra Integracji Społecznej, które stwarzają możliwość przygotowania wejścia na rynek pracy.

Centrum Integracji Społecznej w Chudobczycach prowadzi reintegrację społeczną i zawodową pracując jednocześnie nad przygotowaniem osób bezdomnych do powrotu

do społeczeństwa i do usamodzielnienia się opierając się na indywidualnych programach wychodzenia z bezdomności. Do ww. Centrum, oprócz osób bezdomnych przebywających w domu Stowarzyszenia Integracyjnego Wspólnoty „Barka”, kierowane są również osoby z terenu gminy Kwilcz.

Centrum Integracji Społecznej w Kwilczu prowadzi swoją działalność od 2005 r. Przez ten okres wiele osób skorzystało z zajęć mających na celu aktywizację zawodową i społeczną. Część osób podjęła pracę, część zdobyła nowe umiejętności i kwalifikacje. Przez okres 10 lat z pomocy CIS skorzystało 181 uczestników.

W Gminie Kwilcz działa też Przedsiębiorstwo Społeczne Diakonijna Spółka Zatrudnienia. Zajmuje się wdrażaniem modelu zawodowej reintegracji osób wykluczonych społecznie. Spółka wspiera osoby wykluczone poprzez edukację, pracę i osiąganie przez nie niezależności ekonomicznej. Diakonijna Spółka podjęła się pilotażowego programu budowy mieszkań w porozumieniu z samorządem lokalnym i proponuje koncepcję mieszkań społecznych, będących formą mieszkań wspomaganych. W celu realizacji wspólnego przedsięwzięcia w 2013 roku podpisano umowę o współpracy, na mocy której Gmina Kwilcz przekazała 3 działki w formie wieczystego użytkowania. Inwestycja ta obejmuje 8 mieszkań, z czego prawo do użytkowania 2 mieszkań w zamian za wniesienie gruntu będzie miała Gmina Kwilcz.

Mieszkanie społeczne, to koncepcja prowadzenia samodzielnego i odpowiedzialnego życia i zamieszkania wraz z jednoczesnym monitorowaniem uczestników. Lokatorami takich mieszkań są osoby, które na skutek bezdomności, ubóstwa, bądź też wykluczenia społecznego straciły częściowo zdolność do samodzielnego i odpowiedzialnego prowadzenia gospodarstwa domowego oraz normalnego funkcjonowania w życiu codziennym. Wsparcie w mieszkaniach socjalnych obejmuje: doradztwo w sprawach codziennego funkcjonowania, monitoring opłaty czynszu i kosztów eksploatacyjnych mieszkania, pomoc w zapewnieniu podstawy materialnej (pracy), praca z członkami rodziny. Proponowany program Diakonijnej Spółki Zatrudnienia w kompleksowy sposób pomaga rozwiązywać problemy bezdomności i ubóstwa.

3.8. Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Kwilcz

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest jednym z podstawowych mierników ocenianych działań podejmowanych przez Komendę Powiatową Policji w Międzychodzie, a w tym Komisariat Policji w Sierakowie, któremu terytorialnie podlega Gmina Kwilcz. Poniżej zaprezentowane zostały dane dotyczące zagrożenia przestępczością oraz stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

Wykres 5.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

W 2015 r. zostało popełnionych i stwierdzonych znacznie mniej przestępstw ogółem i to aż o 41 czynów w stosunku do roku poprzedniego, czyli 2014 r. w którym jak wynika z powyższego wykresu (wykres 5) popełniono i stwierdzono 65 czynów.

Wykres 6.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

W 2015 r. nastąpił znaczny spadek stwierdzonych przestępstw kryminalnych z 24 w 2014 r. do 9 w 2015 r. (wykres 6), czyli tych najbardziej dolegliwych i uciążliwych dla obywatela tj. kradzież, kradzież z włamaniem, uszkodzenie mienia, bójka i pobicie, kradzież samochodu, uszkodzenie ciała.

Wykres 7.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

W kategorii przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, zarówno w roku 2014, jak i roku 2015 nie odnotowano zdarzeń (wykres 7).

Wykres 8.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przepięcznością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

W 2015 r. odnotowany został również znaczny spadek przepięstw skierowanych przeciwko mieniu (wykres 8). Prowadząc szczegółową analizę należy wspomnieć, iż jest to wartość najniższa od 2009 roku. Nie odnotowano natomiast żadnego zdarzenia z kategorii uszkodzenia mienia.

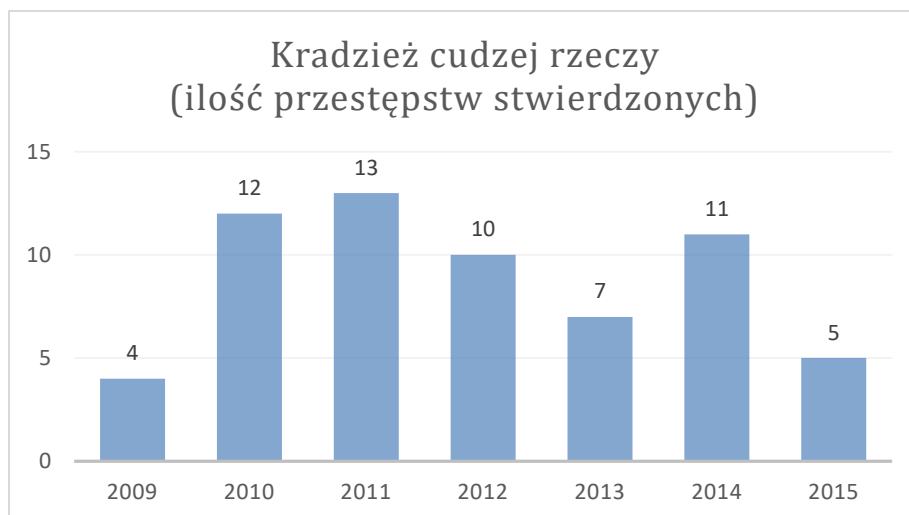

Wykres 9.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przepięcznością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

Kolejnym przepięstwem notowanym w statystykach kryminalnych jest kradzież z włamaniem (wykres 10), których w 2015 r. odnotowano 5 i w tym przypadku również nastąpił

spadek w stosunku do lat poprzednich (liczba przestępstw w tej kategorii w 2015 r. zbliżona jest do roku 2009).

Wykres 10.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

Wykres 11.

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – gmina Kwilcz.

W 2014 r. oraz 2015 r. odnotowano 1 czyn z kategorii przestępczość narkotykowa (wykres 11) najwyższy wskaźnik występowania tego rodzaju przestępstwa odnotowany został w roku 2013 – 13 czynów.

Tabela 24. Przestępczość nieletnich w latach 2011 – 2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Ilość sprawców	1	2	0	1	4
Ilość czynów karalnych	1	1	0	1	2

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – Gmina Kwilcz.

W 2014 r. odnotowano 1 czyn karalny, a w 2015 r. 2 czyny karalne w tej kategorii przestępstwa. Jeżeli chodzi o 2015 r. to należy podkreślić, iż w jednym przypadku czynu karalnego z art. 207 § 1 kk trzech sprawców nieletnich znęcało się nad rówieśnikiem. Natomiast w jednym przypadku nieletni popełnił czyn karalny z art. 226 §1 kk, znieważając funkcjonariusza publicznego.

W 2015 roku na terenie gminy Kwilcz ujawniono ogółem 217 wykroczeń z czego wdrożono w 170 przypadkach postępowanie mandatowe, zastosowano 4 pouczenia oraz sporządzono 24 wnioski o ukaranie do sądu.

Tabela 25. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym w latach 2011 - 2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Zdarzenia ogółem	75	51	63	44	48
Kolizje	69	48	55	37	45
Wypadki	6	3	8	7	3
Zabici	3	1	2	0	0

Źródło: Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie – Gmina Kwilcz.

Jeżeli chodzi o bezpieczeństwo na drodze, to w 2015 r. odnotowano 48 zdarzeń ogółem (o 4 więcej niż w roku poprzednim), w tym: 45 kolizji i 3 wypadki drogowe – ani jednego ze skutkiem śmiertelnym (tabela 25).

W oparciu o analizę zgłoszeń w latach 2010 – 2015 można wywnioskować, iż na wysokim poziomie utrzymują się sytuacje i zachowania społecznie uciążliwe (choć w 2015 r. spadła liczba interwencji ogółem w stosunku do roku 2014) np. zakłócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, interwencje domowe itp. Poniższa tabela przedstawia ilość i rodzaj interwencji przeprowadzonych przez funkcjonariuszy Policji na terenie gminy Kwilcz w wyżej wskazanym okresie (tabela 26).

Tabela 26. Ilość i rodzaj interwencji w latach 2010 - 2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Interwencje ogółem	198	196	232	230	312	252
Interwencje publiczne	48	53	100	97	166	98
Interwencje domowe	134	131	120	122	129	133
Interwencje inne	16	12	12	11	17	21

Źródło: Dane udostępnione przez Komisariat Policji w Sierakowie, Komendę Powiatową Policji w Międzychodzie.

Przedstawione dane dotyczące zagrożenia ogólną przestępczością na terenie gminy Kwilcz, wskazują na znaczne ograniczenie przestępstw z 65 w 2014 roku do 24 w roku 2015. Współczynnik wykrywalności osiągnięto niższy niż w roku poprzednim o 5,7% i wyniósł on 66,6 %. Znacznie ograniczono również przestępczość kryminalną z 24 czynów w 2014 roku do 9 w 2015 roku. Wykrywalność tych przestępstw osiągnęła wartość najniższą od 2009 roku i wyniosła 22,2 %.

Ograniczono także przestępczość skierowaną przeciwko mieniu z 25 czynów w 2014 roku do 8 w 2015 roku, przy wykrywalności 14,25%. Niska wykrywalność przestępstw kryminalnych i należących do tej kategorii również przestępstw skierowanych przeciwko mieniu nie należy traktować jako szczególnie niepokojące zjawisko. Podkreślić trzeba, że podstawowym celem Policji jest przeciwdziałanie popełnianiu przestępstw i w tym przypadku to zadanie zostało wykonane. Ponadto spadła ilość przeprowadzonych interwencji w miejscach publicznych z 166 w 2014 roku do 98 w 2015 roku, a wzrosły nieznacznie interwencje domowe o 4 do 133 w roku 2015.

Należy jednak podkreślić, że podejmowane działania muszą być oparte o współpracę wszystkich instytucji, organizacji, podmiotów uczestniczących i odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa tj. samorząd terytorialny, społeczność lokalną, organizacje pozarządowe oraz wymiar sprawiedliwości.

Współpraca Policji z innymi podmiotami to ważny element w ogólnokrajowym i międzyinstytucjonalnym systemie działań zmierzających do ograniczenia przestępczości i społecznych zachowań.

Od kilku lat w powiecie międzychodzkiem odbywają się konsultacje społeczne, w tym także w gminie Kwilcz, które są jednym z elementów tworzących mapy zagrożeń. Poświęcone są przede wszystkim tworzeniu wykazu miejsc zagrożonych przestępczością kryminalną oraz

wykroczeniami uciążliwymi społecznie, który będzie uwzględniany w planowaniu codziennej służby funkcjonariuszy Policji. Konsultacje odbywają się we współpracy z samorządami, przedstawicielami społeczeństwa oraz podmiotami podejmującymi działania na rzecz wzrostu poczucia bezpieczeństwa w danej gminie. W konsultacjach społecznych, które mają doprecyzować powstające mapy pod względem poczucia bezpieczeństwa, udział biorą przedstawiciele władz samorządowych, radni, sołtysi oraz przedstawiciele lokalnej społeczności. Tworzone w rezultacie (m.in. konsultacji społecznych) mapy zagrożeń mają odzwierciedlać zagrożenia już dostrzeżone zarejestrowane przez służby, jak również wskazywać zagrożenia dostrzeżone przez obywateli, zawierać prognozy zagrożeń również w związku z organizacją różnorodnych imprez, oraz być jednym z narzędzi wymiany informacji pomiędzy służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo obywateli. Mapy zagrożeń mają przedstawić jak na danym terenie postrzegane jest bezpieczeństwo oraz ewentualne zagrożenia [<http://www.miedzychod.policja.gov.pl>, 11.10.2016 r.].

Poczucie bezpieczeństwa należy do podstawowych potrzeb każdego człowieka i decyduje o funkcjonowaniu wszystkich społeczności. Dlatego ważna jest świadomość, że każdy sygnał ze strony opinii publicznej ma dla Policji ogromne znaczenie i stanowi podstawę do koncepcyjnego budowania mechanizmów zapewniających wysoki poziom bezpieczeństwa.

IV. Rozdział

Analiza SWOT

Analiza SWOT (oszacowanie potencjału i zasobów koniecznych dla realizacji polityki społecznej dla Gminy Kwilcz) to metoda służąca do zdiagnozowania i sformułowania

podstawowych problemów oraz zagadnień strategicznych. Jest skuteczna w identyfikacji słabych oraz silnych stron organizacji, a także badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed polityką społeczną gminy.

Analiza SWOT zawiera określenie 4 grup czynników:

- „mocnych stron” (uwarunkowania wewnętrzne) – stanowiących silne strony polityki społecznej, które odpowiednio wykorzystane sprzyjać będą jej wzmocnieniu;
- „słabych stron” (uwarunkowania wewnętrzne) – będących słabą stroną polityki społecznej, co utrudniać będzie jej rozwój (należy minimalizować ich oddziaływanie);
- „szans” (uwarunkowania zewnętrzne) – które nie są bezpośrednio zależne od zachowania (zjawisk, procesów) społeczności gminy, ale mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych;
- „zagrożeń” (uwarunkowań zewnętrznych) – które również nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale mogą stanowić zagrożenie dla efektywnego rozwiązywania problemów społecznych (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na zarządzanie obszarem polityki społecznej).

Nazwa metody analizy SWOT wywodzi się z języka angielskiego, gdzie poszczególne litery oznaczają kolejno:

- S – strength – mocne strony;
- W – weakness – słabe strony;
- O – oppourtunities – szanse;
- T – threats – zagrożenia.

Tabela 27. Analiza SWOT gminy Kwilcz

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1) współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin oraz z PUP w Międzychodzie; 2) funkcjonujące Centra Integracji Społecznej; 3) rozwijająca się asystentura; 4) funkcjonowanie Kwileckiego Centrum Kultury	1) istnienie szarej sfery zatrudnienia; 2) starzejące się społeczeństwo; 3) wysokie koszty dla gminy w przypadku umieszczenia osób w DPS; 4) słabo zmotywowany klient pomocy społecznej; 5) dziedziczenie ubóstwa przez korzystających

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>i Edukacji im. Floriana Mazurkiewicza w Kwilczu (bogata oferta spędzania wolnego czasu);</p> <ol style="list-style-type: none"> 5) funkcjonowanie Diakonijnej Spółki Zatrudnienia; 6) stała analiza zagrożenia przestępczością i wykroczeniami; 7) funkcjonowanie 9 świetlic środowiskowych; 8) aktywne Sołectwa; 9) wrażliwość mieszkańców na problemy drugiego człowieka; 10) funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej „TECZA”; 11) funkcjonowanie zakładu pracy chronionej „JUWAX”; 12) Gminny Ośrodek Wsparcia; 13) dobra infrastruktura społeczna, 14) rozwój mieszkalnictwa komunalnego. 	<p>z systemu pomocy społecznej;</p> <ol style="list-style-type: none"> 6) niedobór kadry medycznej zarówno lekarskiej, jak i pielęgniarskiej (w konsekwencji niewystarczająca ilość czasu na prowadzenie szerokich działań profilaktycznych); 7) bierna postawa klientów korzystających z usług pomocy społecznej; 8) ograniczona lub brak komunikacji w sołectwach oddalonych od drogi krajowej nr 24.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1) wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodziny; 2) prospołeczna polityka państwa; 3) wzrost znaczenia organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych; 4) Mapy Zagrożeń wskazujące niebezpieczeństwa dostrzeżone przez obywateli; 5) zwiększające się zasoby mieszkaniowe; 6) pozyskiwanie środków zewnętrznych; 7) promowanie ekonomii społecznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) preferowanie konsumpcyjnego stylu życia; 2) niekorzystne zjawiska demograficzne; 3) niewydolność systemu wymiaru sprawiedliwości; 4) rosnąca liczba rodzin wieloproblemowych; 5) uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawiska tzw. „dziedziczenie biedy”; 6) brak dostatecznych środków finansowych na walkę z problemami społecznymi; 7) niski wskaźnik przyrostu naturalnego; 8) uzależnienia młodzieży i przestępczości nieletnich; 9) trudny dostęp do opieki zdrowotnej w środowisku rodzinnym;

Źródło: Opracowanie własne

V. Rozdział

Misja i wizja Strategii

MISJA, to ogólne wyobrażenie drogi dochodzenia do projektowanego w wizji stanu rzeczy. Określa co jest ważne dla osiągnięcia efektu końcowego, a także zawiera ogólne informacje o metodzie dokonywania zmian.

Misja, to pomysł pomiędzy tym **co jest, a co miałyby być** – nie zakłada jednak bezpośredniego oddziaływania na wszystkie zidentyfikowane aspekty rzeczywistości, ale kładzie nacisk na te, w których dokonane zmiany pociągną za sobą największy zakres skutków pożądanых (osiągnięcie celów przy posiadanych zasobach – wymóg ekonomiczności).

WIZJA, to koncepcja przyszłego i oczekiwanego stanu końcowego po zrealizowaniu zaprojektowanych działań, oparta na wartościach (może wynikać z niezadowolenia z aktualnego stanu rzeczy). Powinna być realistyczna, projektować rozwiązania odważne/ryzykowne oraz pełnić funkcję motywacyjną.

Wizja opiera się na dobrej diagnozie i zawiera wyobrażenie rozwiązań gwarantujących trwałość proponowanych zmian, narzędzi samoregulujących i przewidywany porządek instytucjonalny.

MISJA GMINY KWILCZ

Zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia poprzez wsparcie w zaspokajaniu ich potrzeb wraz z minimalizacją wykluczenia społecznego oraz marginalizacji.

WIZJA GMINY KWILCZ

Gmina Kwilcz miejscem otwartym na potrzeby mieszkańców, dążącym do wyrównania szans we wszystkich dziedzinach życia, zgodnie ze zrównoważonym rozwojem poprzez współdziałanie instytucji i organizacji w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu

VI. Rozdział

Cele strategiczne oraz cele operacyjne

I. Zapewnienie mieszkańcom Gminy bezpieczeństwa socjalnego

CELE STRATEGICZNE

I. Zapewnienie mieszkańcom Gminy bezpieczeństwa socjalnego

II. Aktywizacja osób wykluczonych społecznie oraz ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego

III. Ochrona zdrowia oraz integracja osób niepełnosprawnych i starszych

IV. Wsparcie rodziny

Powyższe strategiczne są określają co chcemy osiągnąć. Będą one realizowane przy pomocy celów operacyjnych w sposób ciągły oraz na bieżąco.

II. Aktywizacja osób wykluczonych społecznie oraz ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego

Cele operacyjne:

1. Wspieranie inicjatyw lokalnych mających na celu zapobieganie patologiom społecznym

- organizacja czasu wolnego, mająca na celu aktywność mieszkańców, a tym samym przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom,
- pobudzanie do samodzielności i pełnienia ról społecznych,

2. Wzrost jakości świadczonych usług dla społeczeństwa

- współpraca samorządu z mieszkańcami w celu dostosowania oferty pomocy do aktualnych potrzeb i problemów społeczeństwa,
- zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi jednostkami,
- systematyczne doszkadzanie pracowników pomocy społecznej w celu rozwijania umiejętności,
- ułatwianie dostępu mieszkańcom do wiedzy i podnoszenie świadomości o możliwych formach pomocy.

III. Ochrona zdrowia oraz integracja osób niepełnosprawnych i starszych

Cele operacyjne:

1. Aktywne przeciwdziałanie bezrobociu

- wspieranie przedsiębiorców w utworzeniu stanowisk pracy,
- współpraca z Centrami Integracji Społecznej w celu skuteczniejszej aktywizacji osób długotrwale pozostających bez pracy,
- rozwój ekonomii społecznej poprzez zatrudnianie osób bezrobotnych przez przedsiębiorców,

2. Aktywizacja oraz wsparcie osób bezrobotnych i bezdomnych

- wspieranie samozatrudnienia oraz nowych miejsc pracy w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw,
- aktywny system pomocy – kierowanie do Centrów Integracji Społecznej,
- wspieranie osób długotrwale pozostających bez pracy,
- realizacja programów wychodzenia z bezdomności,
- modernizacja i oddanie do użytku nowych mieszkań komunalnych i socjalnych,
- współpraca z PUP w celu aktywnego poszukiwania pracy.

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie dostępności pomocy medycznej i ułatwienie dostępu osobom starszym i niepełnosprawnym do aktywnego udziału w życiu społeczeństwa

- realizacja Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego,
- pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym w dostępie do podstawowej opieki medycznej
- monitorowanie i ocenianie sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych,
- współpraca z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów celem skutecznego wsparcia osób starszych,
- podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych w opiece zdrowotnej.

2. Wzrost świadomości społecznej w zakresie utrudnień spotykających osoby starsze i niepełnosprawne

- działania edukacyjne mające na celu kształtowanie wśród młodzieży pozytywnych postaw,
- działania wolontariackie na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych.

3. Wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych w lokalnym środowisku

- podnoszenie jakości usług świadczonych przez placówki wsparcia dziennego celem skutecznego zatrudnienia osób kończących przygotowanie do podjęcia pracy,
- realizacja kursów i szkoleń mogących podnieść kwalifikacje zawodowe osób niepełnosprawnych,
- przygotowanie osób niepełnosprawnych do prowadzenia własnych działalności gospodarczych,
- wspieranie i współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami w celu stworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.

IV. Wsparcie rodziny

Cele operacyjne:

1. Wsparcie rodzin z trudnościami w wykonywaniu swoich podstawowych funkcji:

- realizowanie projektów i przedsięwzięć mających na celu aktywne spędzanie czasu wolnego rodzin z dziećmi,
- wzrost dostępności pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci z rodzin w trudnej sytuacji,
- zwiększanie pomocy dla rodzin z dziećmi przez zaspokajanie ich podstawowych potrzeb, takich jak: dożywianie, program stypendialny, wsparcie rzeczowe, organizacja wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin wymagających takiego wsparcia.

2. Zapobieganie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

- konstruowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz jego skuteczna realizacja,
- konstruowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii oraz jego skuteczna realizacja,
- organizowanie warsztatów oraz pogadek profilaktycznych dla dzieci w szkołach,
- realizacja projektów edukacyjno – informacyjnych mających na celu wzrost świadomości dzieci i dorosłych dotyczące negatywnego wpływu zażywania narkotyków oraz uzależnienia od alkoholu,
- udział w kampaniach społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- podnoszenie standardu pracy oraz kwalifikacji Zespołu Interdyscyplinarnego poprzez szkolenia oraz warsztaty dla uczestników.

VII. Rozdział

Finansowanie zadań

Ramy finansowe realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kwilcz obejmują lata 2016 – 2026 ponieważ w tych latach będą realizowane założone cele strategiczne i operacyjne.

Zaproponowane w strategii cele będą realizowane przy pomocy następujących źródeł finansowania:

- środków własnych, pochodzących z budżetu Gminy Kwilcz,
- środków, pochodzących z krajowych funduszy (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych),
- dotacji, przekazanych Gminie z budżetu państwa,
- środków zewnętrznych, pochodzących z Unii Europejskiej.

Szczegółowe określenie wysokości środków, przewidzianych na realizację określonych celów wraz z podaniem ich źródła finansowania nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania strategii, a w związku z tym z brakiem długookresowych źródeł finansowania. Cele i działania zaplanowane na poszczególne lata będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu Gminy Kwilcz oraz będą kierunkami starań przy pozyskiwaniu środków z funduszy zewnętrznych.

VIII. Rozdział

Proces wdrażania strategii

W skład systemu zarządzania Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kwilcz na lata 2016 – 2026 wchodzi:

- Wójt Gminy Kwilcz odpowiedzialny za jej realizację oraz wdrożenie, a także za osoby odpowiedzialne za wdrażanie, monitorowanie oraz analizę zapisów Strategii,
- Rada Gminy Kwilcz pełniąca bieżący nadzór nad jej realizacją zadań poprzez uchwalanie budżetu Gminy, będącego podstawą jej finansowania,

Do zadań osób odpowiedzialnych za realizację, monitoring i analizę stopnia wykonania zaplanowanych działań, będzie należała także ocena zasadności ewentualnej aktualizacji dokumentu.

Koordinatorem wdrożenia przedmiotowej Strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu. Do jego zadań będzie należało: gromadzenie dokumentacji związanej z wdrożeniem oraz realizacją strategii, monitoring stopnia wykonania zadań w oparciu o otrzymane dane od jednostek odpowiedzialnych za realizację zadań.

IX. Rozdział

Monitoring i ewaluacja

Nieodłącznym elementem procesu planowania strategicznego jest monitorowanie, pozwalające stwierdzić stopień zakładanych zmian oraz kierunki wyznaczonych działań. Możliwe to jest poprzez systematyczne pozyskiwanie oraz analizowanie otrzymanych informacji o zrealizowanych już zadaniach. Jego celem jest zapewnienie zgodności założeń zawartych w strategii z ich realizacją. Ocena jakości tej realizacji, to proces ewaluacji, mający na celu zwiększenie skuteczności i efektywności realizacji działań podejmowanych na podstawie strategicznych zapisów.

Wdrażanie strategii monitorowane będzie na bieżąco przez koordynatorów oraz osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie w corocznym sprawozdaniu z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu przedkładanego Radzie Gminy Kwilcz. W razie potrzeb zawierać będzie również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. W przypadku aktualizacji pozostałych dokumentów strategicznych stosowne zmiany winny być również uwzględniane w niniejszej strategii.

Proces ewaluacji będzie prowadzony zarówno w trakcie realizacji strategii jak i również po zakończeniu jej realizacji (ewaluacja mid – term, ex – post oraz on - going). Zmieniające się oczekiwania społeczeństwa, uwarunkowania zewnętrzne, trendy oraz treści nadrzędnych dokumentów strategicznych lub wytyczne dotyczące źródeł zewnętrznego dofinansowania spowodować mogą konieczność zmian w zapisach strategii w okresie jej obowiązywania.

Bibliografia

Źródła:

1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.
2. Strategia Rozwoju Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2020.
3. Strategia Rozwoju Kraju 2020.
4. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Międzychodzkiem na lata 2016-2030.
5. Bank Danych Lokalnych GUS.
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390).
7. Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Kwilcz w 2015 r.
8. Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.
9. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r., poz. 575, z późn. zm.).
10. Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny z lat 2013 – 2015.
11. Sprawozdania rzeczowo - finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2012-2015.
12. Informacje o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Kwilcz w roku szkolnym 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016.
13. Statut Kwileckiego Centrum Kultury i Edukacji im. Floriana Mazurkiewicza w Kwilczu.
14. Informacja o stanie zagrożenia przestępczością oraz stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Sierakowie.
15. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski, Warszawa 2003.

Opracowania:

1. Łęcki W., 1998, Gmina Kwilcz. Krótka Monografia Krajoznawcza, Urząd Gminy Kwilcz, Kwilcz.
2. Stanek K., 2014, Praca socjalna z osoba lub rodziną z problemem przemocy, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa.
3. Sasal H. D., 2006, Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie, Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa.
4. Biskup M., 2008, Narkotyki – Informator dla Nauczycieli i Rodziców, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań.
5. Pawlas – Czyż S. (red.), 2007, Praca socjalna wobec współczesnych problemów społecznych, Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT”, Toruń.
6. Woronowicz B. T., 1998, Alkoholizm jest chorobą, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa.
7. Dybowska A., Wojtanowicz K., 2013, System wspierania i formy pracy z rodziną, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Wydawnictwo Małopolska, Kraków.
8. Ruszkowska M., Winiarski M. (red.), 2014, Praca socjalna z dziećmi, młodzieżą i rodziną, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa.

Strony internetowe:

1. www.poznan.uw.gov.pl
2. www.kwilcz.pl
3. <http://www.miedzychod.policja.gov.pl>
4. www.uwm.edu.pl

Spis tabel

1. Tabela 1. Jeziora na terenie gminy Kwilcz
2. Tabela 2. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wiekowych w latach 2010 – 2015.
3. Tabela 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2010 – 2015.
4. Tabela 4. Przyrost naturalny w latach 2010 – 2015.
5. Tabela 5. Podmioty wg grup rodzajów działalności w latach 2010 – 2015.
6. Tabela 6. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2010 – 2015.
7. Tabela 7. Podmioty gospodarcze w poszczególnych sekcjach PKD 2007 w 2015 roku.
8. Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w latach 2010 – 2015.
9. Tabela 9. Sieć wodociągowa w latach 2010 – 2015
10. Tabela 10. Sieć kanalizacyjna w latach 2010 – 2015.
11. Tabela 11. Sieć gazowa w latach 2010 – 2015.
12. Tabela 12. Wskaźniki infrastruktury społecznej w 2011 i 2015 roku.
13. Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe w latach 2013 - 2015.
14. Tabela 14. Części budżetowe gminy Kwilcz w latach 2010 – 2015.
15. Tabela 15. Wskaźniki budżetowe, wskaźniki na 1 mieszkańca w latach 2010 – 2015.
16. Tabela 16. Świadczenia, zasiłki i dodatki wypłacone w gminie Kwilcz w latach 2012 – 2015.
17. Tabela 17. Osoby bezrobotne w podziale na grupy wiekowe oraz wykształcenie w latach 2010 – 2015
18. Tabela 18. Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (%) w gminie Kwilcz i powiecie międzychodzkiem w latach 2010 – 2015
19. Tabela 19. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń wypłacanych przez gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu w latach 2012-2015
20. Tabela 20. Liczba rodzin - powody przyznawania świadczeń przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kwilczu w latach 2012 - 2015
21. Tabela 21. Funkcjonowanie asystenta rodziny w gminie Kwilcz w latach 2012-2015
22. Tabela 22. Liczba dzieci w przedszkolach oraz uczniów w placówkach oświatowych prowadzonych przez gminę Kwilcz
23. Tabela 23. Dzieci oraz uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
24. Tabela 24. Przestępczość nieletnich w latach 2011 – 2015
25. Tabela 25. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym w latach 2011 - 2015
26. Tabela 26. Ilość i rodzaj interwencji w latach 2010 - 2015
27. Tabela 27. Analiza SWOT gminy Kwilcz

Spis wykresów:

1. Wykres 1. Liczba mieszkańców w poszczególnych latach
2. Wykres 2. Liczba mieszkańców w 2015 r. wg płci
3. Wykres 3. Zameldowania oraz wymeldowania
4. Wykres 4. Saldo migracji, przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty
5. Wykres 5. Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Kwilcz w latach 2010 - 2015
6. Wykres 6. Ilość przestępstw stwierdzonych (przestępczość ogółem)
7. Wykres 7. Przestępstwa kryminalne (ilość przestępstw stwierdzonych)
8. Wykres 8. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (ilość przestępstw stwierdzonych)
9. Wykres 9. Przestępstwa przeciwko mieniu (ilość przestępstw stwierdzonych)
10. Wykres 10. Kradzież z włamaniem (ilość przestępstw stwierdzonych)
11. Wykres 11. Kradzież cudzej rzeczy (ilość przestępstw stwierdzonych)
12. Wykres 12. Przestępstwa narkotykowe (ilość przestępstw stwierdzonych)

Spis rysunków:

1. Rysunek 1. Mapa województwa wielkopolskiego
2. Rysunek 2. Gminy powiatu międzychodzkiego
3. Rysunek 3. Gmina Kwilcz
4. Rys. 5. Sieć dróg w gminie Kwilcz

Spis fotografii:

1. Fot. 1. Kościół kalwiński i obelisk J. W. Kassyusza w Orzeszkowie
2. Fot. 2. Kościół p. w. św. Michała Archanioła w Kwilczu
3. Fot. 3. Kościół p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Luboszu
4. Fot. 4. Pałac Kwileckich.
5. Fot. 5. Pałac oraz aleja platanów w Rozbitku

UZASADNIENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kwilcz została opracowana na lata 2016 – 2026. Konieczność jej uchwalenia przez samorząd terytorialny wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930, z późn. zm.), które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

W jej opracowaniu uczestniczyli między innymi przedstawiciele: samorządu lokalnego, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kwilczu, oświaty, Policji, organizacji pozarządowych, pracownicy Urzędu Gminy w Kwilczu.

Adresatami strategii są mieszkańcy Gminy Kwilcz, w tym szczególnie osoby samotne, ale także rodziny, wymagające pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.

Wójt Gminy

Stanisław Mannek